

LUNDS
UNIVERSITET

Var är kvinnorna?

- En innehållsanalytisk och diskursiv studie om kvinnors roller och positioner i organiserad brottslighet inom Sverige

Förord

Jag vill rikta ett speciellt tack till de kvinnor som litat på mig och vågat berätta om sina personliga historia och upplevelser. Tusen tack för förtroendet! Jag är så glad över att jag fått möjligheten att lyfta deras röster efter att de osynliggjorts och levt under radarn under såpass lång tid. Jag vill även tacka de samordnare och utredare som ställt upp på intervjuer och hjälpt mig med sin värdefulla kunskap. Sist, men inte minst vill jag tacka min handledare Annika och mina kurskamrater Jessika och Fanny. Ni har bidragit med ovärderlig hjälp och stöd under hela arbetet.

Abstract

Organized crime is generally associated with men. Women in organized crime have long lived under the radar, and it is only in recent years that their participation has begun to be noticed. The aim of this qualitative study (based on feminist IR theory) is to provide understanding on how women in Sweden are involved in organized crime, what roles they play, and how they are discursively represented. Based on semi-structured interviews with female defectors, SIG coordinators and one investigator, as well as court sentences, I employ a qualitative content analytical and discourse analysis building on Bacchi's analytical framework, What's the problem represented to be? (WPR). The findings show that women hold a variety of practical and moral roles. Nevertheless, women in organized crime are represented by the Swedish government agencies as a side effect of a male security problem, as they are considered to be exploited in criminal networks. The study also demonstrates that there are gendered silences in society that largely marginalize women's experiences of organized crime as women are assigned empty and static subject positions that do not fully reflect their different roles and experiences. By discursively reinforcing gender stereotypes of women, the subject positions available to women contribute to limiting their agency.

Keywords: Women, organized crime, feminist IR theory, criminal roles, WPR, content analysis.

Number of words: 18577

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Begränsningar	7
2. Bakgrund	8
2.1 Organiserad brottslighet	8
2.2 Den svenska lägesbilden	9
3. Tidigare forskning	11
3.1 Kvinnors roller i organiserad brottslighet	11
3.1.1 Sverige	12
3.2 Könstereotyper och våld	14
4. Teori	16
4.1 Feministisk teori i internationella relationer	16
4.1.1 Relationell autonomi	17
4.2 Intersektionalitet	18
4.3 Poststrukturalism	19
5. Metod	21
5.1 Kvalitativ metod	21
5.1.1 Ontologi och epistemologi	22
5.2 Material	22
5.2.1 Semistrukturerade intervjuer	23
5.2.2 Domar	23
5.2.3 Urval och genomförande av intervjuer	24
5.3 Innehållsanalys	25
5.4 What's the problem represented to be?	25
5.5 Tillvägagångssätt	27
5.6 Validitet, reliabilitet och reflexivitet	28
5.7 Forskningsetiska överväganden och säkerhet	29
6. Resultat	31
6.1 Ledare	31
6.2 Förvarare	32
6.3 Logistiker	33
6.4 Administratör och kommunikator	34
6.5 Tillverkare	35
6.6 Försäljare	36
6.7 Rekryterare och offer	37

6.8 Våldsutövare	38
6.9 Planerare av aktioner	40
6.10 Relationell roll	42
6.11 Beskyddare	44
7. Analys	46
7.1 Hur representeras problematiken kring kvinnor i organiserad brottslighet?	46
7.2 Vilka antaganden och föreställningar ligger till grund för dessa framställningar?	50
8. Sammanfattande slutsatser	53
9. Förslag till vidare forskning	55
10. Litteraturlista	56
11. Bilagor	61
Bilaga 1. Intervjuguide - Kvinnlig avhoppare	61
Bilaga 2. Intervjuguide - Samordnare och utredare	63
Bilaga 3. Informationsbrev	64
Bilaga 4. Förteckning av domar	65
Bilaga 5. Förteckning av intervjupersoner	66
Bilaga 6. Kodschema för intervjuer	67
Bilaga 7. Kodschema för domar	68

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Under den svenska valrörelsen 2022 var gängkriminalitet en utav de viktigaste frågorna för många partier och tog över den politiska debatten. Kriminella grupperingar har alltmer kommit att framstå som ett växande samhällsproblem och vår tids största säkerhetsutmaning. Åtgärderna för att minska organiserad brottslighet står därför högt på dagordningen. 19 december 2022 presenterades regeringens beslut om att tillsätta ett råd mot den organiserade brottsligheten i Justitiedepartementet (Regeringskansliet, 2022). Media rapporterar också ständigt om skjutningar kopplade till uppgörelser i den kriminella miljön och problematiken i de socialt utsatta områdena.

Som följd av detta ökade intresse för kriminalitet har forskning under senare år kommit att uppmärksamma den brottslighet som begås av kvinnor i allt högre utsträckning. Polismyndigheten kom ut med sin första rapport "Kvinnors inverkan och delaktighet i det grova våldet i kriminella miljöer" 7 maj (2022) om kvinnor i organiserad brottslighet. Att polisen undersöker kvinnors delaktighet först nu kan ses som ett bevis på detta forskningsfältets samtida relevans. Rapporten visar att kvinnor har ett mer aktivt deltagande i nätverkens brottsliga verksamhet jämfört med vad man tidigare trott. Internationella studier visar också att kvinnor kan inneha många olika positioner och roller (Kleemans, Kruisbergen & Kouwenberg, 2014; Guerreiro, Gomes & Sousa, 2022; Selmini, 2020). Trots det framställs kvinnors brottslighet fortfarande som ett icke-samhällsproblem i den svenska politiken. Oviljan att erkänna kvinnors roll i brottslig verksamhet har mycket att göra med att kvinnor i allmänhet betraktas som mer passiva än män. Den generella synen har varit att kvinnornas understödande av den organiserade brottsligheten sker ofrivilligt och ofta i periferin. Kvinnorna betraktas därför sällan som autonoma aktörer med handlingsfrihet (Underrättelseenheten, polisregion Stockholm, 2019, s.13).

Forskning om kvinnors deltagande och roller i organiserad brottslighet är fortfarande inte särskilt vanligt, speciellt inte inom en svensk kontext. Därför är fortsatta studier om genus och organiserad brottslighet nödvändigt, speciellt fokuserat på kvalitativa metoder, eftersom dessa kan förklara på djupet, orsakerna och mekanismerna bakom kvinnors inblandning i kriminella nätverk. Forskning som kan lyfta fram kvinnans roll i brottslighet lämnar också värdefulla bidrag till det brottsförebyggande arbetet och möjligheten att agera mot det grova våldet samt den kriminella ekonomin. Min uppsats är en statsvetenskaplig

studie, men tar hjälp av forskning inom kriminologi och sociologi. Detta beror på att det inte bara är kriminologer som studerar kvinnors delaktighet i våld och transnationell brottslighet. Jag har använt mig av feministiskt IR teori eftersom jag vill lyfta fram röster från kvinnor i kriminella nätverk och förstå vad de betyder för feminismens teori och global politik. Det är viktigt att ha ett tvärvetenskapligt perspektiv för att förstå kvinnors engagemang i organiserad brottslighet. Mer specifikt undersöker jag erfarenheterna av en viss grupp kvinnor som utgör en utmaning för traditionella idéer om våld, brottslighet och könsroller. Jag studerar kvinnan som förövare och våldsutövare. Genom en ökad kunskap om kvinnors roller och påverkan på det grova våldet och den kriminella ekonomin, utmanas synen på kvinnan som enbart offer i den organiserade brottsligheten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka och därmed öka förståelsen för hur kvinnor deltar i organiserad brottslighet och vilka olika roller och hierarkiska positioner kvinnorna har i kriminella nätverk inom en svensk kontext. Studien syftar också till att redogöra för hur kvinnor i organiserad brottslighet representeras diskursivt samt att undersöka hur denna representation möjligen låser fast och kan resultera i att individer beläggs med fixerade och traditionella könsroller. Jag undersöker också vilka begränsande subjektspositioner som är orsaken till rollframställningarna. I denna uppsats använder jag mig av Carol Bacchis definition av subjektspositioner som inbegriper "de identiteter och roller som individen bakom subjektet erbjuds och kan inta i en given diskurs" (Bacchi & Eveline, 2010, s.7). Dessutom syftar jag till att lyfta fram eventuella möjligheter att bestrida den dominerande problemrepresentationen¹.

Studien syftar till att besvara följande tre frågeställningar:

- Vilka roller innehar kvinnor inom organiserad brottslighet i Sverige?
- Hur representeras problematiken kring kvinnor i organiserad brottslighet?
- Vilka subjektspositioner konstrueras utifrån problemrepresentationen av kvinnor i organiserad brottslighet, och på vilka sätt är dessa begränsande?

1.3 Avgränsningar

För det första är min uppsats ingen jämförande studie mellan män och kvinnor inom organiserad brottslighet, utan jag studerar enbart kvinnors roller, och inte heller motiven till att ingå i eller lämna kriminella nätverk och aktiviteter. Vidare har jag valt att avgränsa mig

¹ Problemrepresentation är ett centralt begrepp inom WPR-ansatsen, som definieras i avsnitt 5.4

till den svenska kontexten eftersom organiseringstyper skiljer sig mycket mellan olika länder. Kontextspecifika faktorer som jämställdhet och migration/integration kan också ha en påverkan på kvinnors involvering i kriminella nätverk. En avgränsning som inte gjorts handlar om att avgränsa till ett visst typ av brott inom organiserad brottslighet. Detta har inte gjorts eftersom det inte är brottet i sig som är av intresse för min uppsats, utan det kriminella nätverket och dess hierarkiska strukturer. Att avgränsa till ett specifikt brott eller kriminell verksamhet hade också begränsat mitt urval av kvinnliga intervjupersoner och domar. Dessutom bedriver ofta kriminella nätverk flera olika kriminella verksamheter och gärningar parallellt.

1.4 Begränsningar

En begränsning med studien är att det finns knapp kunskap om målgruppen, vilket kontakt med myndigheter såsom Kriminalvården har bekräftat. Det har även funnits svårigheter med att få tillgång till intervjupersoner eftersom många myndigheter och organisationer inte förmedlar kontakt mellan "okända" och klienter på grund av sekretess. Det är även en resursmässig fråga, till exempel har många anstalt inte skickat vidare min förfrågan till de kvinnliga klienterna på grund av tidsbrist. En annan svårighet har varit att en del kvinnor som jag varit i kontakt med inte velat delta i studien av okända anledningar. En kvinna som jag skulle möta upp för intervju kom till exempel aldrig till den bestämda mötesplatsen. Jag fick inte heller tag i henne via sms eller telefon efteråt. Det visar att oväntade händelser kan inträffa under en fältstudie och det gäller då som intervjuare och forskare att kunna vara lösningsorienterad.

2. Bakgrund

I detta kapitel diskuteras organiserad brottslighet som samlingsbegrepp och den svenska lägesbilden. Den svenska organiseringsstypen *förorts- och stadsdelsbaserade grupperingar* presenteras också. I min studie har enbart kvinnor som tidigare varit involverade i förorts- och stadsdelsbaserade grupperingar intervjuats och även samordnarna/utredaren som i huvudsak arbetat med kriminella inom organiseringsstypen. Därför kommer enbart tidigare forskning om förorts- och stadsdelsbaserade grupperingar att redogöras för.

2.1 Organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet är ett genomgående tema inom 2000-talets säkerhetsdebatt. En del tänker på nätverk som maffiaorganisationer, andra på mc-gäng eller på olika förortsgrupperingar. Det går att säga att organiserad brottslighet är ett fenomen med många ansikten. Framväxten av nya trender inom brottslighet till följd av globaliseringen och ökad migration har lett till en djupare utveckling av den organiserade brottsligheten (Guerreiro, et.al, 2022, s.45-57). Organiserad brottslighet omfattar olika kriminella beteenden som grupper utövar på ett systematiskt och strukturerat sätt (Selmini, 2020, s.364-373), i syfte att göra ekonomisk vinst och skaffa sig makt. Den organiserade brottsligheten kan dock inte enbart förklaras av en ekonomisk rationalitet, det är också en karriär och en social funktion med gemenskap. För gängen är identitet, lojalitet och ära centralt. De har en stark gruppidentitet som kännetecknas av isolering från omvärlden (Korsell, Skinnari & Vesterhav, 2009, s.17-18).

Det finns inte någon vedertagen definition av organiserad brottslighet. I själva verket finns det över hundra olika definitioner och på ett internationellt plan har diskussionen om vad som är organiserad brottslighet pågått i decennier (Guerreiro, et.al., 2022, s.45-57). Inom Europeiska unionen har däremot en definition på organiserad brottslighet tagits fram (Korsell et.al, 2009, s.22-23). Sverige har antagit EUs definitionsmodell för organiserad brottslighet och genomfört rambeslutet i svensk rätt (SOU, 2014, s.45). Brottsförebyggande rådet (Brå) har också utformat en egen definition av organiserad brottslighet, utifrån den svenska kontexten. Följande tre punkter är Brås definition av organiserad brottslighet:

- Det rör sig om nätverksbaserad vinstinriktad brottslig verksamhet i projektform där gärningspersonerna har vilja och förmåga att skydda och underlätta brottsligheten genom otillåten påverkan (trakasserier, hot, våld och korruption).

- Inom projekten, som avlöser varandra, finns en arbetsordning och flexibilitet som innebär att medarbetare går in i och ut ur projekten.
- Verksamheten bedrivs som regel diskret, men kan ibland ta sig uttryck i synliga gäng med ett utmanande beteende, symboler och maktspråk (ibid, s.47-48).

Denna definition visar att avgränsningar mellan olika kriminella aktiviteter av organiserade brottsliga grupper är svåra att precisera. Den nya kategorin av brottslighet, organiserad brottslighet, har en gränsöverskridande karaktär och omfattar en mängd olika kollektiva kriminella handlingar. Några av dessa är till exempel människohandel, människosmuggling, narkotikahandel, bedrägeri och penningtvätt (Selmini, 2020, s.364-373). Många typer av organiserad brottslighet bygger på internationell smuggling, och det är smuggling av narkotika som tagit över och blivit den internationella organiserade brottslighetens främsta handelsvara (Kleemans, et.al, 2014, s.18).

2.2 Den svenska lägesbilden

Den organiserade brottsligheten har under de senaste åren etablerat sig i Sverige och framförallt storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö är drabbade (Korsell et.al., 2009, s.161). Sedan 2009 samverkar tolv svenska myndigheter med underrättelser och insatser mot organiserad brottslighet på uppdrag av regeringen. Nätverks problematiken har alltså blivit ett prioriterat område som står högt på den politiska dagordningen, då våldet som utförts av mer eller mindre organiserade aktörer haft en negativ utveckling i Sverige (Polisen, 2022). Enligt statistik från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) anmäldes 66 brott år 2021 för människohandel för sexuella ändamål och anmälda koppleribrott var 178 samma år. Narkotika- och vapenhandeln/smuggling har också brett ut sig. Häleribrott rapporterades år 2021 hela 6269 gånger. Narkotikasmuggling rapporterades 2128 gånger och övrig smuggling 1700 (Brå, 2022).

Antalet medlemmar i kriminella gäng i landet ökar och detsamma gäller antalet grupperingar (Polisen, 2022). I Sverige finns ett antal olika grupperingar där flera personer bedriver kriminalitet i en organiserad form och grupperingarna kan se väldigt olika ut beroende på organisationsstruktur. Organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism är också överlappande och delvis sammanflätade fenomen. Däremot ingår inte organiserade våldsbrott med politiska motiv i begreppet organiserad brottslighet. Den organiserade brottsligheten definieras framförallt av brott som utförs av ekonomiska motiv (Rostami, Mondani, Carlsson, Sturup, Sarnecki & Edling, 2018, s.15-16). Det är dock vanligt att skilja

mellan “ad hoc-grupper”, med ekonomisk vinning som motiv, och “brödraskapen”, där individen ingår i en grupp med stark tillhörighet (Brå, 2010, s.212).

Antalet förorts- och stadsdelsbaserade grupperingar har ökat sedan millennieskiftet och anknyts till ett visst geografiskt område. Ofta är det grupperingar i områden med segregation, hög arbetslöshet och låg utbildningsnivå. Segregation och känslor av utanförskap är viktiga för att territoriella nätverk ska växa och ha inflytande över närområdet. Strukturen i territoriella grupperingar är ofta mer lös än inom självdefinierade grupperingar, däremot finns ofta en fast kärna. Det förekommer inte någon rekrytering till de förorts- och stadsdelsbaserade grupperingarna, utan snarare glider personer in i kriminaliteten genom bekantskaper i gruppen. Medlemmarna i grupperingarna är vanligtvis mellan 15 och 30 år (Brå, 2016, s.24). De vanligaste brotten som begås är stöld, rån och våldsbrott samt narkotikabrott (SOU, 2014, s.55). Utöver denna organiseringstyp finns det andra nätverk som bygger på Polisens definitioner och representerar de svenska miljöerna. Några exempel är självdefinierade grupperingar, släkt- och familjenätverk, etniska grupperingar samt fängelsegång (ibid, s.52-54).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel beskrivs forskningsläget om kvinnors roller och hierarkiska positioner i kriminella nätverk och i organiserad brottslighet både internationellt och nationellt. Även de traditionella könsstereotyperna inom våld och säkerhet diskuteras.

3.1 Kvinnors roller i organiserad brottslighet

Enligt den traditionella uppfattningen är brottslighet, och särskilt organiserad brottslighet, ett manligt fenomen. Kvinnor är underrepresenterade i den officiella brottsstatistiken, och i synnerhet för organiserad brottslighet (Kleemans, et.al, 2014, s.17). Min uppsats accepterar den empiriska verkligheten att män begår majoriteten av våld i den globala politiken, men frånvaron av kvinnor i brottsstatistiken betyder nödvändigtvis inte att kvinnor inte är närvarande i dessa kriminella organisationer. Hittills har fokus för forskningen övervägande varit på den italienska maffian, och lite är känt om kvinnor i andra typer av organiserad brottslighet. Inom den italienska maffian har kvinnor haft roller som leverantörer, brevbärare eller budbärare. Dessa assistentroller har uppfattats som milda och har därför inte varit straffbara enligt lag. Denna stereotyp har påverkat italienska domar och gjort maffia-kvinnor skyddade från straff. Kvinnor inom maffian har betraktats som passiva subjekt som domineras av män (Arsovska & Begum, 2013, s.90-93).

Traditionellt sett har kvinnor ansetts inneha mindre mäktiga positioner i organiserade kriminella nätverk. De har stämplats som anhängare och inte nödvändigtvis som "hjärnan" i operationen (Arsovska & Begum, 2013, s.90-93). Den forskning som genomförts på organiserad brottslighet i Norden visar på samma vis att det är ovanligt att kvinnor har ledande befattningar, och när de ingår i kriminella nätverk har de ofta specifikt tilldelade uppgifter. Dessutom, om kvinnor är inblandade är det ofta en följd av att de haft ett förhållande med en man som är aktiv inom organiserad brottslighet (Korsell et.al., 2009, s.93).

Trots låg rapporterade statistik är kvinnor involverade i organiserad brottslighet och deltar i många former av brottslighet såsom gatugång, maffiagrupper och människo- och droghandeln (Guerreiro, et.al., 2022, s.45-57). Enligt Selmini (2020) är kvinnor i allt högre grad inblandade som förövare i människohandel, än i andra typer av transnationell och organiserad brottslighet. Kvinnor är särskilt framgångsrika i aktiviteter såsom bokföring, penningtvätt och framförallt rekrytering till kriminella nätverk, vilket kräver förtroendeskapande färdigheter. Generellt tenderar offer att lita mer på kvinnor än män

(s.364-373). Det gäller även för människohandel, i flera fall är kvinnor ansvariga för rekrytering av flickor och kontroll av dem. Det är inte heller ovanligt att rekryterare till människohandel och prostitution själva är kvinnor med bakgrund i sexhandeln. Genom att anta rollen som tolk för att kunna prata med och ta hand om flickorna, kan de kvinnliga förövarna kontrollera och exploatera dem. Det visar att "omvårdnad", som är en kvinnlig egenskap enligt stereotypa könsroller, kan gå hand i hand med kontroll och manipulation. Det visar också att det finns en social aspekt av gränsöverskridande organiserad brottslighet och att kvinnor är en del av det (Kleemans, et.al, 2014, s. 25-26).

Kleemans, Kruisbergen och Kouwenberg (2014) studie om kvinnor i transnationellt organiserad brottslighet från Dutch Organized Crime Monitor visar också att kvinnor har börjat spela en allt viktigare roll i narkotikahandeln. De deltar inte bara i narkotikasmugglingen utan också i produktionen samt exporten av droger. Studien visar också att kvinnor många gånger har ledande roller inom organiserad brottslighet och det finns inte några särskilda kriminella aktiviteter där kvinnor är frånvarande (s.23-24). Som redogjorts finns det en del internationell forskning, däremot finns det begränsad forskning inom en svensk kontext. Det är viktigt att lokala särdrag och specifika sammanhang studeras eftersom det kan finnas betydande skillnader i kvinnors engagemang i organiserad brottslighet mellan olika länder och kulturer.

3.1.1 Sverige

Det finns forskare som hävdar att kvinnor begår lika många brott som män, skillnaden är istället att kvinnors brott mer sällan blir upptäckta, att brottslings-mörkertal alltså är högre. Tidigare forskning visar att kvinnor ofta privilegieras vid till exempel rättsprocesser - under brottsutredningar och vid domstolar (Wiklund, 1990, s.7-15). Det finns till och med ett begrepp inom polis och åklagarväsendet om detta, den rosa lagboken, som syftar på att kvinnor som begår samma brott som män får ett lindrigare straff (Björk, 2021).

Under 2021 var andelen åtalade kvinnor i tingsrätten 15%, vilket är den högsta siffran sedan 2016 (26%). Den genomsnittliga utdömda påföljden detta år var betydligt lägre för kvinnor än för män (Polismyndigheten, 2022, s.22). Till exempel har endast 33 procent av de kvinnor som lagförts för grov penningtvätt dömts till fängelse. Liknande mönster gäller även vid penningtvätt av normalgraden, där 3 procent av de lagförda kvinnorna dömts till fängelse (Brå, 2019, s.106-107). Under 2015-2017 var andelen kvinnor, av samtliga misstänkta personer för penningtvätt, 24 procent (ibid, s.51). I domar finns indikationer på att kvinnors förklaringar till brott kan ses som mer trovärdiga än mäns. I många fall handlar det om att

kvinnans gärning förklaras med att hon blivit utnyttjad eller lurad, och att hon på grund av sin godtrogenhet har medverkat i organiserad brottslighet, och därför bör hon inte heller dömas till fängelse. Kvinnorna döms istället oftare till böter och till villkorlig dom (Brå, 2019, s.106-107). Tidigare forskning visar också att kvinnors roll ofta tonas ned i utredningar och att gärningarna tillskrivs en partner. I många fall där en man och en kvinna är åtalade döms endast mannen. I vissa fall framgår det även att det finns en överenskommelse om att mannen ska ta på sig skulden (Brå, 2021, s.96-97).

En annan studie av Brottsförebyggande rådet har dock visat att det finns kvinnor inom narkotikanätverk, ibland även på ledande befattningar (Brå, 2009, s.22). I Brottsförebyggande rådets rapport "Narkotikamarknader" (2021) informerar intervjuade gärningspersoner om att kvinnor är en viktig del av distributionskedjan och är ofta delaktiga i narkotikalogistiken. Till exempel är kvinnor strategiskt efterfrågade när det gäller att lagerhålla stora mängder narkotika eller hyra bilar och boka hotellrum och lägenheter. Ostraffade kvinnor med körkort är viktiga möjliggörare för de mer organiserade narkotikanätverken (s.96). Detta är en medveten strategi från nätverken för att undvika polisiära kontroller (Polismyndigheten, 2022, s.6). Det är även fördelaktigt för kriminella män att ha kvinnor som är attraktiva, studerar och inte väcker uppmärksamhet. Av den orsaken rekryteras unga kvinnor till kriminella nätverk. Flera kvinnor har positioner i kriminella miljöer med god ekonomi och de kan använda pengarna de tjänar från den kriminella verksamheten till att köpa dyra statusprylar. Bland vissa kriminella män anses det också som hög status att ha en flickvän som inte finns med i brottsregistret. De ser till att familjen inte blir misstänkta av myndigheter och sköter vardagssysslor såsom lämning och hämtning av barnen på förskola. Kärleksrelationer kan dock skapa förändringar i gängen när det handlar om lojalitet. När kvinnor byter pojkvänner skapas ytterligare konflikter mellan nätverk och män. Ibland är det strategiskt för att hämta information eller skapa konflikter (ibid, s.11).

Vissa kvinnor handlar även med narkotika. Bland 4419 personer som misstänktes sälja narkotika var 14 procent kvinnor. Bland kvinnorna hade var tredje utländsk bakgrund och en tredjedel hade en årsinkomst under 100 000 kronor år 2018. Ungefär 40 procent av kvinnorna hade enbart grundskoleutbildning och 12 procent hade någon form av högskoleutbildning. 30 procent av kvinnorna var också tidigare misstänkt för andra brott (Brå, 2021, s.75-76). Kriminalvården har också gjort observationen att kvinnor finns högt uppsatta i hierarkin inom narkotikanätverk, ibland har de en roll som till och med är överordnad männens. Flera har funnits i de kriminella miljöerna under en lång tid och börjat lågt i hierarkin och "klättrat upp" över tid (Polismyndigheten, 2022, s.9).

Enligt polisrapporten “Kvinnors inverkan på det grova våldet i kriminella miljöer” (2022) har kvinnor också en mer aktiv roll i penningtvätt - de upprättar konton och köper dyra väskor, kläder och smycken (Polismyndigheten, 2022, s.7-8). Kvinnor kan även ha i uppgift att rekrytera till kriminella miljöer via sociala medier (ibid, s.11). Kvinnor ingår ibland också i planeringen av mordplaner. De kan bland annat ha rollen som “Goare”, vilket är ett uttryck för att locka fram en person som ska dödas, misshandlas eller skrämmas. I vissa fall får de betalt för att utföra sådana uppdrag, men ibland gör de det frivilligt. Vad gäller våldsbrott, så hade kvinnan tidigare ofta en relation till offret, som oftast var en man, men idag handlar våldsbrotten mer om ekonomiska motiv och utan en bakomliggande relation (ibid, s.7-8). Tidigare forskning inom Sverige visar alltså att kvinnors roller i det grova våldet skiljer sig åt från männens, men att de har ett betydande deltagande i ekonomisk och organiserad brottslighet, och att män och kvinnor gynnas av varandra i nätverken.

3.2 Könstereotyper och våld

Inom feministiska säkerhetsstudier är frågan om vems säkerhet som diskuteras viktig. Feminister som studerar global politik kritiserar ofta det maskulina våldet. Eftersom säkerhet traditionellt har begreppsmässigt maskuliniserats, och kvinnor har exkluderats från detta, har kvinnors erfarenheter och roller sällan varit av intresse i litteratur om säkerhet (Alison, 2004, s.447). Kvinnors våld borde därför få betydligt större uppmärksamhet i den politiska debatten då kvinnor över hela världen engagerar sig i våldshandlingar - och antalet ökar (Sjoberg & Gentry, 2007, s.1-21). Även om det knappast finns utrymme för en heltäckande historia av kvinnors inblandning i krigföring, finns det bevis för att kvinnor har varit en del av många konflikter där deras roller har gått obemärkt förbi. Under 1500-1650 talet var kvinnor till exempel aktiva i de europeiska krigen som både spioner och soldater. Även under den marxistiska-leninistiska revolutionen var kvinnor våldsbejakande (Sjoberg & Gentry, 2013, s.64-76). Genom historien har kvinnor som deltagit i krig varit tvungna att dölja sin kvinnlighet genom att klä sig som män, uppfylla de fysiska normerna för manlighet tillsammans med de sociala normerna av kvinnlighet (Sjoberg, 2010, s.65-66).

I modern tid har kvinnor haft en aktiv roll i flera militärer, terrororganisationer och gerillor världen över. Miranda Alison (2004) studerar kvinnliga kombattanter i de etno-nationalistiska militära organisationerna LTTE i Sri Lanka och IRA i Nordirland, varav båda konstruerar sig själva som befriande rörelser i motsats till pro-statliga och nationalistiska grupper. Det finns en motstridig känsla av etnisk-nationell identitet. Liksom manliga kombattanter ser kvinnliga kombattanter i nationalistiska konflikter sig själva som

kämpande för att skydda den politiska, kulturella, ekonomiska och militära säkerheten för sin nation, gemenskap eller familj: det vill säga samhällelig säkerhet på olika sociala nivåer. Alison drar dock ändå slutsatsen att kvinnorna i de militära organisationerna varken är homogena eller nödvändigtvis förenade. Hon utmanar tanken att kvinnor nödvändigtvis är mer fredliga än män och menar att kvinnors inblandning i våld förblir mer chockerande och störande än mäns involverande (s.447-460). En orsak till det menar Laura Sjoberg och Caron E. Gentry (2007) är att kvinnor enligt könsstereotyper inte bör vara våldsamma eftersom de anses vara fredsälskande och icke-politiska. Etablerade könsnormer framställer vidare kvinnor som irrationella, naturligt vårdande, känslomässiga och som offer i behov av beskydd, vilket på så vis innebär att kvinnors våld utmanar stereotyper om vad kvinnor är och bör vara. Kvinnor som engagerar sig i våld porträtteras ofta som "mödrar", "monster" och "horror". Mödra-narrativet beskriver kvinnors våld som ett behov av tillhörighet och ett sätt att ta hand om och vara lojal mot män. Monster-narrativet, å andra sidan, eliminerar rationellt beteende, ideologiska motiv samt beskriver kvinnor som galna, okvinnliga och till och med omänskliga. Horror-narrativet förklarar istället kvinnors våld med den kvinnliga sexualitetens ondskas (s.1-22).

4. Teori

Teorikapitlet baseras på tre olika teorier. Dessa är feministisk IR teori, intersektionalitet och poststrukturalism. Några av de begrepp som formar min teoribildning är exempelvis *beautiful souls*, *sexuell avvikelse* och *agens*.

4.1 Feministisk teori i internationella relationer

Föreställningar om maskulinitet och femininitet är inte identiska över generationer eller över kulturella gränser. Det är därför man behöver utforska hur maskuliniteter och femininiteter fungerar och rangordnas på vissa platser vid vissa tidpunkter. Jämförelser kan avslöja slående likheter men också avslöja betydande skillnader (Enloe, 2014, s.31).

Internationella relationer utifrån ett feministiskt perspektiv är ett teoretiskt ramverk om militarisering och genus som utmanar uppfattningarna om kvinnors och mäns "naturliga" roller inom fred och krig. Idéer om maskuliniteter har skapats utifrån idéer om kvinnlighet och om faktiska kvinnor. Sällan ses kvinnor som världens förklarare eller omformare, och sällan synliggörs de som tänkare och aktörer. Ofta ses kvinnor som mer känslomässiga, svagare och mer instabila än män. Dessa attribut som vi belägger kvinnor med skapar också andra negativa associationer såsom irrationalitet och passivitet samt mindre agens. Våldet är också könsbestämt, där aggression uppfattas som instinktivt hos män, medan kvinnor som ägnar sig åt våld agerar mot sina naturliga instinkter. Våra könsstereotypa antaganden om kvinnor med pacifism och män med militarism är fortsatt starka än idag (Tickner & Sjöberg, 2011, s.123).

En feministisk IR teoretiker, Jean Bethke Elshtain, har utmanat dikotomin "beautiful souls". Utgångspunkten är att västerländska män anses vara lämpliga att härska och föra krig medan västerländska kvinnor anses vara för vackra, mjuka och moderliga för att vara något annat än mottagare av krigsberättelser (Sylvester, 2002, s.18). Narrativet ställer alltså upp kvinnan som priset av kriget - skör, naiv och i behov av det skydd som tillhandahålls av män. Kvinnors kvinnlighet används som motivering för krig eller en anledning för fred. Samma krigsberättelser betonar också kvinnors moderskap, där kvinnans identitet är knuten till att föda och fostra barn. I denna förståelse av kvinnors relation till krig, finns det inget utrymme för kvinnor som utkämpar krig. Elshtain påpekar också att denna stereotyp ofta stod i kontrast till kvinnors faktiska erfarenheter (Sjöberg, 2010, s.55-56).

Faktum är att andra feministiska forskare också identifierat delar av narrativet "beautiful souls" i nyare krig. Sedan kvinnor nästan varit helt frånvarande från militären har

de fallit under kategorin för "civila". Beskyddandet av civila i det internationella samhället fokuserar ofta på kvinnor och barn, *womenandchildren*, som feministiska forskaren Cynthia Enloe myntat, och de porträtteras som "oskyldiga" och "sårbara". Kvinnor och barn illustreras som hjälplösa offer, helt oförmögna att skydda sig själva (ibid, s.189-190). Män framställs istället ofta som de naturliga beskyddarna. Cynthia Enloe (2014) menar dock att kvinnor och barn inte bör klumpas ihop och behandlas som enbart offer (s.27). Särskilt eftersom dessa inramningar påverkar människorna (kvinnorna) de beläggs på och det globala politiska landskapet i sig. Kort sagt, det personliga är inte bara politiskt utan även internationellt, och det internationella är personligt, och det manifesterar kvinnor som begår organiserat kriminellt våld i en globaliserad värld.

Så varför ses kvinnors våld annorlunda än mäns? Sexualiseringen och reducerandet av kvinnors våld har varit en uråldrig trend genom historien. Kvinnor som begår våld identifieras ofta inte som terrorister eller krigsförbrytare, utan som kvinnliga terrorister och kvinnliga krigsförbrytare. Den könsmissiga karaktären hos dessa skildringar avslöjar ett antagande om att kvinnors våld är annorlunda och mer avvikande än mäns. Kvinnors brott anses vara sexuellt avvikande. En ohälsosam stark sexualdrift eller sexuell avvikelse ses som grundorsaker till kvinnligt våld. Med tanke på kopplingen mellan sex och kvinnors våld är en kvinna inte ansvarig för sina våldshandlingar eftersom hon tvingas till dem genom en kombination av sexuell instinkt. Det är också här den "dubbla överträdelsen" av kvinnors våld blir tydligt, en våldsam kvinna har begått *två* brott - våldet och utmanandet av könsstereotyper som anser kvinnor oförmögna till våld. Denna heteronormativa diskurs relaterar sexuell avvikelse till kriminalitet och kriminalitet till sexuell avvikelse. Enligt diskursen måste det vara något fel med en kvinnas kvinnlighet för att hon ska kunna begå ett kriminellt dåd. Om kvinnor uppvisar våldsamma tendenser, är de inte kvinnor utan snarare maskuliniserande. Våldsbejakande kvinnor förklaras som sexuellt avvikande, de är antingen lesbiska, infertila eller sexuellt misslyckade på något annat sätt. "Riktiga kvinnor", å andra sidan, kan tillfredsställa sina män och avviker inte från traditionella könsnormer (Sjoberg & Gentry, 2013, s.64-76).

4.1.1 Relationell autonomi

Insikter från feministisk teori om internationella relationer och säkerhetsstudier hjälper till att föreslå nya riktlinjer. Sjoberg och Gentry (2007) hävdar att kvinnors inblandning i kriminellt våld nödvändigtvis inte är mäns fel, och det gör inte heller kvinnor mindre mänskliga eller kvinnliga. Många liberala feminister menar att våld är ett resultat av det patriarkala samhället,

men det osynliggör kvinnor som deltar i våldet och även deras ansvarsskyldighet. Våld är många gånger relaterat till patriarkatet men kvinnor har trots det en valmöjlighet när det gäller deras deltagande (s.1-22). Medan strukturella realister inom internationell politik förnekar att det internationella systemet har utrymme för handlingskraft så anser Sjöberg och Gentry (2013) att kvinnors val har betydelse för global politik. De menar att det råder relationell autonomi - där det finns autonomi och agens, men inget val är oberoende den sociala kontexten. Frågan om att göra medvetna val är en fråga om handlingskraft och autonomi. Människors val är varken helt oberoende av sammanhang eller helt ofrivilliga, utan någonstans däremellan. “[...] without jumping back from two opposite poles of self-agency and victimhood, a middle ground must be found” (Sjöberg & Gentry, 2013, s.75-76). Så länge genusstereotyper fortsätter att förneka kvinnors kapacitet till att göra rationella val och fortsätter peka på deras oförmåga till att fatta beslut, kommer våldsbejakande kvinnor inte hållas ansvariga för sina handlingar (Sjöberg & Gentry, 2007, s.215-225).

Linda Åhäll (2012) illustrerar också hur kvinnligt aktörskap inom politiskt våld konstrueras på bekostnad av moderskapet. Detta tyder på att handlingsfrihet i politiskt våld står i ett symbiotiskt förhållande med moderskap (s.287). Som tidigare nämnt har kvinnor pekats ut som icke-stridande, fredliga och förknippats med en livgivande identitet. Detta skapade i viss mån ett politiskt utrymme för kvinnor som fredsaktivister och fred blev ett legitimt ämne som kvinnor kunde prata om, på grund av deras roll som mödrar. Mödrar konstrueras också som hjältinnor i förhållande till deras reproduktion av soldater. Således påverkar denna moderskaps-diskurs berättelser där kvinnlig handlingskraft i politiskt våld förklaras genom hänvisning till hennes moderliga relation till andra. I motsats kan kvinnor också representeras som agenter för våld genom maskulinitet och brist på moderskap/kvinnlighet. Med andra ord, i dessa diskursiva praktiker möjliggörs handlingsfrihet i politiskt våld på bekostnad av en livgivande identitet (ibid, s.290-292).

Min egen teoretiska utgångspunkt i uppsatsen är att kvinnor ses som agenter som gör sina egna rationella val, även om de agerar inom flera hierarkiska strukturer och specifika sammanhang, vilket för oss in på nästkommande teoretiska perspektiv - det intersektionella.

4.2 Intersektionalitet

Intersektionalitet introducerades i slutet av 1980-talet som en heuristisk term för att uppmärksamma sociala rörelser som driver kampen för social rättvisa och antidiskriminering. Det är ett teoretiskt perspektiv som har rötter inom “svart feminism” och ser på samhället som organiserat utifrån maktstrukturer. Intersektionalitet är en mycket viktig teori om en ska

göra en genusanalys (Cho, Crenshaw & McCall, 2013, s.787). Könsdynamiker fungerar inte isolerat i global politik, de interagerar med ras, klass, etnicitet, religion, kultur och ålder. Det finns alltså överlappande strukturer för underordning så att specifika identiteter värderas mindre än andra. Därför studerar intersektionalitet global politik vid marginalen, där politiska och strukturella ojämlikheter och hierarkier råder. Genus varierar över tid, plats, kultur och kontext, och dessa identitetsmarkörer är inte politiskt neutrala, de interagerar. Feminister har börjat studera och observera utifrån ett intersektionellt perspektiv för att undvika essentialism - antaganden om karaktärsdrag baserade på enbart en del av en persons identitet. Essentialism uppstår när en röst (vanligtvis en vit, heterosexuell och socioekonomiskt privilegierad) säger sig tala för alla. Därmed berikar och utmanar samtidigt intersektionalitetsperspektivet genusbaserade förhållningssätt (Tickner & Sjöberg, 2011, s.230).

Att förstå sambanden mellan ojämlikhet och brottslighet med hjälp av ett internationellt teoretiskt ramverk är nödvändigt för att förstå kvinnors inblandning i organiserad brottslighet. Kvinnors underordnade socioekonomiska status kan tvinga de att begå brott som ett sätt att försörja sig ekonomiskt (Burgess-Proctor, 2006, s.28-29). I min studie blir ett intersektionellt förhållningssätt viktigt då många utav de kvinnor jag intervjuat har utrikesfödda föräldrar och bor i utsatta förortsområden runt om i Sverige. Många utav de upplever en marginalisering på grund av ras, etnicitet och klass. Även samordnarna arbetar med kriminella ungdomar i socioekonomiskt utsatta områden och kommuner.

4.3 Poststrukturalism

Poststrukturalism är ett teoretiskt verktyg som betonar språkets roll och att kunskap aldrig kan vara neutral eftersom det finns inneboende maktstrukturer (olika dominerande diskurser) inom språket som påverkar verkligheten. "Discourse, as understood here, refers to relatively bounded, socially produced forms of knowledge that set limits upon what it is possible to think, write or speak about a 'given social object or practice'" (Bacchi & Eveline, 2010, s.5). Strukturerna är inte fasta utan föränderliga vilket gör diskurserna instabila. Det finns dock ett begränsat antal diskurser som konkurrerar om status (ibid, s.6). Dessutom säkerställer mångfalden av diskurser en mångfald av subjektspositioner (ibid, s.7). Trots det, för att vara ett legitimt subjekt måste man inta en lämplig subjektsposition i en diskurs (Bacchi & Goodwin, 2016, s.52).

För att förstå hur maktförhållandena fungerar behöver en dekonstruera och analysera språket, och studera vad som exkluderas och marginaliseras samt avslöja underliggande hierarkiska strukturer. I denna mening betyder det att uppmärksamma det som är dolt, tystat,

känt, normaliserat och avpolitiserat. Mer konkret handlar det om att ifrågasätta det som tas för givet. Ett exempel är de säkerhetshot vi ofta inte ser eller hör om, det vill säga luckor, tystnader och marginaliserade röster i särskilda berättelser om säkerhet (Åhäll, 2019, s.152-153).

Den feministiska poststrukturalismen har ett större fokus på maktstrukturer baserade på kön och tolkar genus som socialt konstruerat. Synen är att samhället genomsyras av en ojämsställd realitet baserad på kön, vilket ofta benämns som könsmaksordning eller patriarkatet. Poststrukturalistiska feminister har uppfattningen att skillnader mellan könen inte har en biologisk och bestämd innebörd, utan det är snarare något som konstrueras och upprätthålls av språket. Därmed är identiteten *kvinna* inte en enhetlig och oföränderlig grupp, med medfödda egenskaper som tillhör ens biologiska kön. Detsamma gäller för mannen. Den essentialistiska förståelsen av kön anses vara ett sätt att upprätthålla strukturer för att tjäna könsmaksordningen (Butler, 2007, s.10-13). Carol Bacchi har också diskuterat hur betydelsen av "diskurs" bör användas i feministisk forskning (Bacchi, 2005, s.198). Hennes poststrukturella analytiska ramverk introduceras mer i nästa avsnitt, 5. *Metod*.

5. Metod

I detta avsnitt presenteras studiens metodval. Kapitlet innehåller information och reflektioner kring kvalitativ metod, ontologisk och epistemologisk ståndpunkt, urval, material, genomförande, analys av data (innehållsanalys och WPR), validitet, reliabilitet, reflexivitet samt etiska överväganden.

5.1 Kvalitativ metod

Fokus för kvalitativa metoder inom statsvetenskapen ligger på detaljerade svar som inkluderar personliga reflektioner från deltagare i politiska processer. Kvalitativa metoder inkluderar fallstudier, djupintervjuer och text- och diskursanalys. Framväxten av feministiska perspektiv inom statsvetenskapen under 1970- samt 1980-talet var banbrytande för förändringen av kvalitativa metoder. Kvalitativ metod var viktig för framträdande feminister eftersom den prioriterade kvinnors röster och erfarenheter, som annars kunde ignoreras eller sugas in i statistiska siffror vid användning av kvantitativa metoder. Kvalitativ forskning kan anses leda till att kvinnors röster blir hörda i högre utsträckning än kvantitativa metoder, vilket i sin tur kan bidra till minskad exploatering och objektifiering av kvinnor.

Sammantaget är det fortfarande mer vanligt att kvalitativa metoder används och lärs ut inom underdiscipliner såsom internationella relationer eller genusstudier. Naturligtvis fortsätter kvalitativa metoder att användas, men på grund av epistemologiska skillnader och antaganden tenderar de att marginaliseras inom vissa discipliner (Lowndes, Marsh & Stoker, 2018, s.238-240).

För kvalitativa forskare är förklaringar och förståelse av mänskligt socialt och politiskt beteende alltid beroende av sitt sammanhang. Enligt Lowndes, Marsh & Stoker (2018) bygger den kvalitativa statsvetenskapen på fyra huvudsakliga attribut; en induktiv analys, ett holistiskt perspektiv, datainsamling baserad på detaljerad, "tjock" beskrivning och djup samt empatisk neutralitet i forskningen. Forskarens agenda är att förstå världen utifrån ett empatiskt och icke-dömande förhållningssätt (ibid, s.244). Mitt fältarbete påbörjades utan särskilt mycket begrepps- och teoribildning om organiserad brottslighet eftersom jag inte visste före intervjuerna vilken typ av organiserad brottslighet och kriminella nätverk mina intervjupersoner hade erfarenheter av. Däremot hade jag relevanta begrepp och antaganden om könsstereotyper inom brottslighet före fältarbetet.

En kombination av två kvalitativa metoder för datainsamling används; semistrukturerade intervjuer och dokumentstudier. Genom denna kombination av metoder

ökar möjligheten till en mer holistisk förståelse av fältet. Kombinationen ökar också studiens tillförlitlighet eftersom dokumenten är offentliga för allmänheten.

5.1.1 Ontologi och epistemologi

Kvalitativa metoder används av de som kommer från en icke-positivistisk epistemologisk position. Men alla kvalitativa metoder delar inte samma epistemologiska position. Vissa forskare som använder kvalitativa metoder inriktar sig på observation, objektivitet och kausalitet, vilket är centralt för positivismen. Andra kvalitativa forskare fokuserar istället på tolkningsdimensionen (Lowndes, et.al., 2018, s.244). En kan säga att jag har en kritisk realistisk ståndpunkt, vilken delar en ontologisk position med positivismen, men i epistemologiska termer har kritisk realism mer gemensamt med interpretivismen. För realister existerar världen oberoende vår kunskap om den, liksom foundationalister/positivister. Men till skillnad från positivister hävdar realister att det finns djupa strukturer som inte är observerbara. Marxismen är den arketypiska realismen, och den hävdar att det finns en skillnad mellan "riktiga" intressen (som speglar den materiella verkligheten) och "upplevda" intressen (som kan manipuleras av mäktiga aktörer i samhället). Vi behöver identifiera och förstå både den externa verkligheten och den sociala och diskursiva konstruktionen av verkligheten om vi ska kunna förklara relationen mellan sociala fenomen (ibid, s.193-194).

Min epistemologiska ståndpunkt är att både "verkligheten" och den diskursiva konstruktionen påverkar organiserad brottslighet och kvinnors engagemang i kriminella nätverk. Min uppsats har därmed både ett interpretivistiskt och positivistiskt förhållningssätt till kvalitativ dataanalys. Dels fokuserar jag på att leta efter mönster och orsakssamband inom intervjudatan, något som delas med ett mer positivistiskt förhållningssätt, men jag studerar också könsstereotyper och genusdiskurser inom och utanför nätverken.

5.2 Material

Det material jag har använt och valt att studera är dels intervjuer med kvinnor som tidigare har varit involverade i organiserad brottslighet och kriminella nätverk samt intervjuer med samordnare för sociala insatsgrupper på olika kommuner runt om i Sverige. De arbetar med ungdomar som har hög risk för att falla in i kriminalitet eller som vill hoppa av den kriminella livsstilen. Jag har även intervjuat en utredare som jobbar med grova brott på Nationella operativa avdelningen (Noa). Tyngdpunkten ligger på intervjumaterialet men jag har också granskat domar från svenska domstolar som ett komplement till mina intervjuer.

Mina kriterier för domarna har varit att de behandlar ett brott som kan relateras till organiserad brottslighet och att åtminstone en kvinna har varit tilltalad. En mer detaljerad motivering kring urval av domar och intervjupersoner följer i avsnitt 5.2.2 *Domar*.

5.2.1 *Semistrukturerade intervjuer*

En av de mest använda kvalitativa forskningsteknikerna är semistrukturerade intervjuer eller djupgående intervjuer. Intervjuer är utforskande och fokuserar vanligen på personliga erfarenheter hos individer. De ger bland annat information om attityder, minnen, känslor och tolkningar. Intervjuer används också för att studera politiskt beteende (Lowndes, et.al., s.246). Mitt syfte med kvalitativa intervjuer är att förstå och avbilda en komplex social värld ur deltagarnas perspektiv, vilket innebär vissa ansträngningar för att förstå innebörden av deras uttalanden/berättelser. Det gäller till exempel att vara en god lyssnare och att låta deltagarna prata mer än jag själv.

Intervjuerna genomfördes utan manus; istället användes intervjuguider (se bilaga 1 och 2) med frågor relaterade till studiens syfte och frågeställningar, men de specifika frågorna som ställs till en deltagare varierar med intervjuens målgrupp och kontext. Dessa intervjuguider har skickats ut till deltagarna några dagar före intervjuerna. Eftersom frågorna behandlar livshistorier och känsliga ämnen, var det av stor vikt att deltagarna skulle få tänka över frågorna innan och kunna "fräscha upp minnet" inför intervjun. I linjen med utformningen av semistrukturerade intervjuer har jag ställt följdfrågor för att få intervjupersonerna att utveckla eller förtydliga sina svar. I utformningen av intervjuguiderna formulerade jag breda och öppna frågor, och mindre slutna, för att uppmuntra till mer utförliga och personliga svar. Jag har också försökt undvika att ställa flera frågor i samma mening utan att ge deltagaren en chans till att besvara den första. Jag har försökt likna intervjun med ett vanligt samtal mer än ett förhör. Då det kan vara ett känsligt ämne att prata om sin egen medverkan i kriminalitet så har jag varit mån om att skapa en avslappnad och trygg atmosfär. Vidare har jag försökt vara neutral och inte styras av mina egna åsikter eller uppfattningar under intervjuerna, utan låta deltagarna beskriva världen så som de uppfattar den. Kort sagt - har jag stakat ut gränserna för samtalet men låtit deltagarna prägla det, och gett dem möjligheten att röra sig utanför ramarna.

5.2.2 *Domar*

Som kompletterande material till mina intervjuer har jag valt att studera domar där kvinnor ingår i ett mål och har blivit dömda för ett brott av organiserad karaktär - såsom koppleri,

penningtvätt, människohandel och narkotikabrott. Jag har valt ut fyra domar från åren 2018, 2021 och 2022. För att hitta domarna använde jag databasen JUNO, som jag blev tipsad om av en juriststudent, där alla rättsfall och lagkommentarer finns samlade. Jag avgränsade min sökning till enbart rättsfall från 2018-2022. De nyckelord jag sökte på var “organiserad brottslighet” och “kvinna” i samma sökning.

Jag blev också tipsad om en dom vid Eskilstuna Tingsrätt av en av mina intervjupersoner. Därför beställde jag domen och beslutet i pdf via Eskilstuna Tingsrätts e-tjänst. Jag fick också tillgång till tillhörande förundersökning av en utav intervjupersonernas kontakter. Alla domar berör flera tilltalade där det finns indikationer på att de inblandade uppfyller kriterierna för organiserad brottslighet enligt Brås definitioner. En översikt av domarna finns i *bilaga 4*.

5.2.3 Urval och genomförande av intervjuer

Denna uppsatsen bygger på fältarbete under hösten 2022, i form av djupgående semistrukturerade intervjuer med före detta kvinnliga kriminella inom organiserad brottslighet i Sverige, samt människor med kunskaper om målgruppen inom myndigheter och civilsamhället. Bland respondenterna finns fyra kvinnor med personliga erfarenheter av organiserad brottslighet som alla är avhoppare och har varierande bakgrund. Dessa intervjuer kompletteras med fem experter inom området och målgruppen via sociala insatsgrupper (SIG) samt en utredare. En översikt av alla intervjupersoner presenteras i tabellen i *bilaga 5*.

Det finns svårigheter med att få tillgång till deltagare med kopplingar till organiserade brottsliga organisationer, men intervjuer är förmodligen den bästa metoden att använda för att studera kvinnligt engagemang i organiserad brottslighet. Jag har både använt ett detaljerat kriteriebaserat urval och ett snöbollsurval för att välja intervjupersoner. Mina kriterier har varit 1) att intervjupersonen definierar sig som en kvinna som varit eller är inblandad i organiserad brottslighet, eller 2) att intervjupersonen arbetar mot organiserad brottslighet och har expertkunskaper om målgruppen. Av praktiska skäl använde jag mellanhänder, så kallade “gatekeepers” i stor utsträckning. Dessa mellanhänder, bland annat personal inom olika avhopparorganisationer och lokala socialtjänstkontor i Sverige, förde min förfrågan vidare till potentiella intervjupersoner, som i sin tur kunde antingen kontakta mig direkt eller via mellanhanden. Det är svårt att veta vilka mellanhanden faktiskt tillfrågade samt hur de som nekade att delta skiljer sig från de som tackade ja, men dessa begränsningar är ofrånkomliga. Ett snöbollsurval har också använts för att få tag i fler intervjupersoner genom respondenter

under en intervju. Respondenterna har rekommenderat andra personer som passade in i min målgrupp och som kunde tänka sig att ställa upp på intervju.

Intervjuerna genomfördes mestadels via zoom och på telefon, men två intervjuer genomfördes på en avhopparorganisations kontor och en annan på socialförvaltningen i anonym kommun. Tid och plats för intervjuerna valdes av intervjupersonerna inom veckorna 42-46. Intervjuerna spelades in via en digital diktafon och via röstmemo på datorn, med samtycke från respondenterna. En gyllene regel är att forskaren alltid måste se till att få tillstånd från rätt person för att göra en inspelning. Jag testade också inspelningsapparaten före användning för att veta hur den fungerade och undvika krångel under inspelningen. Genom att spela in intervjuerna kunde jag lägga allt fokus på samtalet samt iaktta intervjupersonens kroppsspråk under själva intervjun. Det inspelade materialet transkriberades sedan genom lyssnande på ljudfilerna och anteckna intervjuerna ordagrant. Så fort materialet hade dokumenterats raderades alla ljudfiler från inspelningsapparaten samt datorn.

5.3 Innehållsanalys

För genomförande av studien användes kvalitativ innehållsanalys för tolkning av intervjuer och domar och för att kartlägga kvinnors roller och hierarkiska positioner i kriminella nätverk. Avsikten är att kunna undersöka ett större intervjumaterial som transkriberats och grovsortera i breda kategorier samt kunna ge underlag för jämförelse. Innehållsanalysen används för att identifiera teman och kategorier i mitt material med hjälp av ett kodschema (se bilaga 6 och 7). Det går att innehållsanalysera ett större material och göra en diskursanalys av en mindre del av det (Boreus & Bergström, 2018, s.50-52). Därför är det vanligt att kombinera innehållsanalys med någon form av diskursiv metod för att möjliggöra djupare analyser av det insamlade materialet och förstå det underförstådda, vilket även görs i min studie, då jag använder mig av Bacchis WPR-analys. Till skillnad från innehållsanalys, där fokus ligger på att identifiera och kategorisera begrepp och ord, syftar WPR-metoden till att analysera representationen av ett specifikt "problem".

5.4 What's the problem represented to be?

Carol Lee Bacchis analysmetod "What's the problem represented to be?" (WPR) används i denna studie som verktyg för att analysera intervjumaterial och domar. Ansatsen är tydligt influerad av Foucauldiansk poststrukturalism som hänvisar till idén om makt-kunskap. Egentligen är metoden ett redskap för att analysera policydokument, men den går att

applicera på annat material och inom andra fält. Ansatsen har ett diskursanalytiskt angreppssätt med en poststrukturalistisk utgångspunkt, vilket betyder att språket och maktförhållanden (till exempel mellan män och kvinnor) analyseras (Bacchi, 2009, s.2-19). Argumentet är att makt produceras genom diskursiva representationer (Bacchi, 1999, s.3).

Nyckeltermen i en WPR analys är problematisering och problemlösning är ett återkommande mantra. Statliga institutioner är aktiva i skapandet eller producerandet av policyproblem. Hur problemet representeras spelar stor roll för diskursen om problemet samt hur människorna som berörs blir behandlade. Problemrepresentationer skapar svårigheter för vissa sociala grupper, mer än andra. Detta sker eftersom representationen gör vissa subjektpositioner mer tillgängliga än andra, genom att tysta och skapa dominerande hierarkier. Det som betyder något är alltså hur en representation begränsar vad som kan talas om som möjligt eller önskvärt, eller som omöjligt eller oönskat. Bacchi (1999, s.7) hävdar att varje föreslagna "lösning" beror på den diskursiva representationen av vad "problemet" är. Därmed är det forskarens mål att förklara hur våra föreställningar kring ett problem skapas och legitimeras. Metoden tillhandahåller flera analytiska frågor som vägleder analysen. För att analysera hur "problemet" framställs i statlig politik och praxis har Bacchi utformat följande sex analysfrågor som forskaren bör ställa:

1. What's the "problem" represented to be in a specific policy or policies?
2. What deep-seated presuppositions or assumptions underlie this representation of the "problem"?
3. How has this representation of the "problem" come about?
4. What is left unproblematic in this problem representation? Where are the silences?
Can the "problem" be conceptualized differently?
5. What effects are produced by this representation of the "problem"?
6. How and where has this representation of the "problem" been produced, disseminated and defeated? How has it been and/or how can it be disrupted and replaced?

Målet i fråga 1 är att ifrågasätta något, till exempel en specifik policy, och påbörja analysen. Det första steget innebär att identifiera vilken typ av problem som presenteras och aktualiseras i policyn. Texter är komplexa och kan involvera mer än en problemrepresentation. Fråga 2 ämnar till att identifiera underliggande antaganden och logik bakom representationen av "problemet", genom att reflektera över begrepp som används för att beskriva problemet. Fråga 3 syftar till att ta reda på hur det specifika problemet har kommit till, alltså orsaken till dess konstruktion. Fråga 4 innebär att analysera det som inte problematiseras och uppmärksamma det som faller utanför problemrepresentationens gränser,

men även hur “problemet” kan uppfattas annorlunda. Fråga 5 behandlar de konsekvenser som representationen av “problemet” resulterar i. Sist, men inte minst, ämnar fråga 6 till att säkerställa vart representationen av problemet tagits fram, delats, spridits och hur problematiseringen försvaras. Den sista frågan syftar även till att reflektera kring om representationen av problemet kan ifrågasättas, ändras eller ersättas (Bacchi, 2009, s.2-19).

Då WPR-verktyget erbjuder ett sätt att tänka annorlunda kring allmänt accepterade statliga praktiker är metoden även relevant för min studie om kvinnors roller och positioner i organiserad brottslighet, trots att jag inte studerar policydokument. WPR beskrivs av Bacchi själv som ett flexibelt analysverktyg (Bacchi, 2018, s.7), det vill säga att verktyget kan appliceras på annat material än policydokument och ger utrymme för individuellt tänkande. Det är inte heller ett krav att använda alla sex analysfrågor för att kunna använda metoden, därför kommer enbart frågorna 1 och 2 att appliceras och tillämpas i den här studien för att besvara mina frågeställningar. Med hjälp av frågorna och mina teorier kommer jag utforska hur statliga problemrepresentationer producerar subjekt. Till exempel kan det finnas traditionella könsmissiga stereotyper representerade i materialet, såsom antaganden om “passivitet” och “offerskap”.

5.5 Tillvägagångssätt

En fråga som uppkommer efter en genomförd intervju är hur den ska tolkas och analyseras. Efter transkriberingen ska den kvalitativa datan sorteras effektivt. Datan analyserades utifrån tematisk analysmetod för att uppmärksamma och sortera teman som var utmärkande. Kodningen skedde manuellt. De teman som ansågs vara mest väsentliga för studiens syfte och teoretiska utgångspunkter användes. För att hitta olika teman i datan var det viktigt att “läsa mellan raderna” när jag tolkade materialet. Jag försökte identifiera olika likheter och olikheter i intervju svaren och identifiera mönster. Men att tolka olika intervju svar är inte helt oproblematiskt, det är viktigt att vara medveten om att förförståelsen hela tiden är närvarande, och en risk med en undersökning är att den präglar tolkningen av resultatet i för stor utsträckning (mer om detta finns i nästa avsnitt, 5.6 Validitet, reliabilitet, reflexivitet).

Mitt material kommer presenteras och utgöras av en blandning av sammanfattningar av respondenternas liv, SIG-anställdas observationer samt deras egna citat, direkt hämtade ur intervjuerna. Materialet kommer även innehålla utdrag från domar där minst en kvinna är inblandad i organiserad brottslighet. Jag vill att intervju personernas egna ord ska få komma fram i uppsatsen. Att ge större utrymme till att presentera citat underlättar också arbetet med att urskilja likheter och skillnader mellan intervju personerna. Jag har valt ut citat som

beskriver en "kvinnlig" arbetsuppgift eller en hierarkisk position i kriminella nätverk. Jag har också valt ut citat som säger något om diskursen kring den organiserade kriminella kvinnan.

Det första steget i analysen av domar var att samla de fyra antal domar som behandlar minst en kvinna inom organiserad brottslighet. Efter detta laddades de fyra domarna ner i PDF-format för att sedan börja granskningen av kodord för roller och positioner. Steg två syftade till att se över det som markerats i domarna för att sammanställa materialet. Både resultatet från intervjumaterialet och domarna analyseras i analysdelen med hjälp av WPR-metoden. Även Bacchi (2009) tar upp vikten av självreflexivitet när en ska använda WPR-ansatsen då forskaren själv är en del av problemrepresentationen som ska analyseras (Bacchi, 2009, s.19). Nedan följer en reflektion av bland annat min egen reflexivitet.

5.6 Validitet, reliabilitet och reflexivitet

Kvalitativa forskare fokuserar på ett enstaka eller mycket få fall för att kunna få en fördjupad förståelse av sitt forskningsämne; sålunda är generaliseringar till en bredare befolkning baserat på ett litet urval, sällan ett mål för kvalitativ analys (Lowndes, et.al, 2018, s.243).

Däremot finns det sätt att öka studiens validitet, till exempel att avgöra om data från två eller fler källor konvergerar eller leder till samma resultat. Bekräftande av idéer eller data från olika källor gör att slutsatser kan dras om olika mönster och orsakssamband (Yin, 2013, s.155-156). Kvinnors roller i kriminella nätverk ser dock olika ut i olika länder.

Intervjupersonerna utgör också ett mycket litet urval av de individer som deltar i kriminella miljöer, vilket kan argumenteras för att vara en svaghet med studien gör en generalisering omöjlig.

En av frågorna, med tanke på tillförlitlighet, är om resultaten skulle vara likartade om samma frågor, intervjupersoner och kontext undersöktes av en annan forskare (Rose & Johnson, 2020, s.439). Studiens reliabilitet bedöms vara av hög karaktär då konsekvent dokumentation förts av de metodologiska procedurerna. Jag har bifogat förteckning över antalet intervjupersoner, domar och intervjuguider. Jag har även bifogat mina kodscheman, och presenterat kodernas/rollernas betydelser i resultatet, vilket stärker tillförlitligheten.

Jag som forskare bär vissa glasögon eller filter under datainsamlingen. Det är därför viktigt att man som kvalitativ statsvetare är transparent och reflekterande över sina val av ämne, forskningsfrågor, data och analysen av datan. Självreflexivitet innebär ett erkännande av forskarens positionalitet och hur min interaktion med forskningsfältet och kunskapsproduktionen formas av mina egna värderingar och förförståelser (Lowndes, et.al, 2018, s.245). Därför är det viktigt att jag berättar något om mig själv som kan ha påverkat

min datainsamling och analys av kvinnorna samt mina fördomar. Min könstillhörighet kan till exempel ha fått de kvinnliga intervjupersonerna att berätta mer ingående detaljer som rör deras liv. Jag är en 23 årig feminist och kvinna som är uppvuxen i en svensk medelklassfamilj i Göteborg, har föräldrar som varit och är närvarande och stöttande, och min utbildningsnivå är relativt hög jämfört med genomsnittet av den svenska populationen. Jag har levt skyddat från den kriminella världen och har därför inga personliga erfarenheter från den. Jag tänker att dessa faktorer, framförallt mitt uppväxtförhållande och min utbildning, har skapat mina förförståelser och värderingar.

Min förförståelse innan uppsatsen var av begränsad art. Organiserad brottslighet och gängkriminalitet har länge uppmärksammats i media men kunskapen om kvinnor i gängen är inte lika stor. Den kunskap som jag besitter är främst hämtad från artiklar, böcker och rapporter som finns om området och målgruppen. Min förförståelse kan därav vara en nackdel då jag kan ha missat värdefulla aspekter. Samtidigt har jag goda kunskaper om könsstereotyper och patriarkala strukturer efter att ha studerat genus inom både globala studier och statsvetenskap, och ett genusperspektiv är alltid nödvändigt att ha när man studerar kvinnor.

5.7 Forskningsetiska överväganden och säkerhet

All forskning måste ta hänsyn till etiska överväganden. Huvudregeln för forskning på människor är att de personer som studeras ska ge informerat samtycke till att ingå i undersökningen (samtyckeskravet). Det finns även ett informationskrav som innebär att forskaren ska informera intervjupersonen om studiens syfte och upplägg. Jag informerade samtliga intervjupersoner om mitt syfte med uppsatsen och vad intervjun skulle behandla för typer av frågor. Att dela primära datakällor är mer utmanande i kvalitativ forskning, av etiska skäl och behovet av att bevara forskningspersonernas anonymitet. Alla respondenter medverkar i studien med ett löfte om anonymitet, vilket är viktigt då ämnet har en känslig karaktär och rör individers brottslighet. I enlighet med konfidentialitetskravet ska inte heller någon utomstående kunna identifiera personen i fråga. Dessa etiska krav ställde mig inför ett dilemma vad gäller att lyfta kvinnors röster men samtidigt inte riskera att utsätta någon intervjuperson för fara. Hänsynen till deras anonymitet och säkerhet går inte att kompromissa om, därför har jag varit neutral när jag refererar till samtliga intervjupersoner (se bilaga 5). Det sista, nyttjandekravet, innebär att insamlad data om enskilda personer endast får användas i forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2002, s.7-14; Bryman, 2016, s.170-171). Alla intervjupersoner gav också samtycke till att spela in intervjun före inspelning.

Vid studier som rör ett känsligt ämne, såsom organiserad brottslighet, är det viktigt att tänka på säkerhet - både intervjupersonernas men också sin egen och vidta försiktighetsåtgärder. Det är viktigt att tillämpa sätt för att skydda de människor som deltar i studien så att de inte riskerar att utsättas för skada (Bryman, 2016, s.172). För att motverka detta har till exempel vissa intervjuer utförts via telefon eller zoom om en riskbedömning gjorts att intervjupersonen inte bör ta sig till avhopparverksamhetens lokaler. Intervjuträffar har alltid skett i en avhopparorganisations lokaler eller i en offentlig miljö, såsom på café eller arbetsplats, och inte hemma hos avhoppare, samordnare eller utredare.

6. Resultat

Bättre förståelse för kvinnors inblandning i organiserad brottslighet kräver en utveckling av nya begrepp och kategorier, särskilt vad gäller deras roller och de typer av kriminella aktiviteter som de deltar i (Selmini, 2020). Resultatet är uppbyggt utifrån 11 olika kategorier av roller och hierarkiska positioner i kriminella nätverk. De praktiska rollerna är ledare, förvarare, logistik, administratör/kommunikatör, tillverkare, försäljare, rekryterare/offer, våldsutövare och planerare av aktioner. De andra två, relationell roll och beskyddare, kan betraktas som moraliska roller. De olika rollerna är inte uteslutande, utan kompletterar snarare varandra. Vissa kvinnor har till exempel haft flera roller i nätverken parallellt. Inom varje kategori av kriminell roll presenteras exempel som styrks av citat från empirin.

6.1 Ledare

Som tidigare nämnts är ett vanligt antagande i det svenska samhället att kvinnor i organiserad brottslighet enbart har medhjälpande eller assisterande roller, vilket innebär att de hjälper sina makar och familjemedlemmar i nätverken när och om det behövs. Diskursen indikerar också att kvinnor i princip aldrig innehar ledande positioner i kriminella nätverk (Arsovska & Begum, 2013, s.90-93; Korsell et.al., 2009, s.93). Under en intervju med en kvinna i 35-årsåldern ställde jag frågan varför hon tror att det så sällan talas om kvinnor i kriminella nätverk och organiserad brottslighet. Hon menar att det beror på att kvinnor aldrig är så högt etablerade och att de därför inte anses vara så "gängkriminella" eller utgöra ett lika stort hot. Hon säger: "Men jo, för oss är det gängkriminellt, för vi kommer inte högre än så. Det blir inte värre än så. Asså vi har inte Bandidos, vi har inte det, detta är våra kriminaliserade gäng, det är så här det ser ut" (Kvinna 4).

Å andra sidan berättar en tjej mellan 20 och 25 år att hon var högt uppsatt i det senaste nätverket hon var involverad i.

Först var jag med i, det gänget som mitt ex tillhörde, men på grund av hans död så behövde jag skilja mig åt dem. Så jag och några andra bestämde oss för att starta vår egen grej. Det var vi tre som styrde och ställde, vi hade yngre som hanterade lite mer små mängder narkotika som någon skulle skicka till personer, så kunde jag och de andra skicka större mängder till nätverk, ta hand om last, åka utomlands, affärsmöten, nya leverantörer (Kvinna 1).

En annan kvinna, dömd för organiserad brottslighet, berättade också om polisens förundersökning och deras tolkning av hierarkin i nätverket när hon satt häktad i 11 månader och väntade på rättegång. “Då har de satt upp en bild då, på min man, då har de kallat honom för VD och för mig som vice-VD och så drar de till dem som kom under oss” (Kvinna 2). Det ska däremot tilläggas att det fanns människor som stod över henne och hennes man. “Sen har man ju de som liksom står över mig, som sitter på jättemånga stora partier, det är också människor, och det är inte så många inblandade i det, det är själva huvudpersonen där eller huvudmannen” (ibid).

En samordnare för sociala insatsgrupper hade uppfattningen att ledande figurer i nätverken ofta är tillsammans med yngre tjejer, som också har ett kriminellt beteende.

Är man tillsammans med någon från det övre skiktet, då får man en väldigt respekterad och accepterad roll. Man lyssnar på den personen, jag tror att den personen även kan påverka yngre. För att den personen är kopplad till den övre som oftast är en kille då. När det blir på den nivån då räcker liksom närvaro att man kan påverka. Man kan påverka ett område och bara med sin närvaro visa att liksom här bestämmer jag (Samordnare 3).

Å andra sidan har kanske inte flickvänner till de ledande männen mandat att bestämma på samma vis som männen (Samordnare 2). En samordnare från en annan kommun håller däremot inte med om att yngre tjejer är tillsammans med män i det övre skiktet, hon har en helt annan bild: “[...] jag har inte sett att de vistas med de här högre hierarkiskt sätt 40 plussarna, det är inte min upplevelse. Sedan kanske de har en jättestor roll där, jag har ingen aning, men jag har svårt att tro det, att de får ta den platsen” (Samordnare 1). Ytterligare en samordnare håller dock med om att tjejer kan ha ledande positioner beroende på vem de är tillsammans med. Men han tror också att det finns tjejer med en ledande roll utan en manlig partner i kriminaliteten (Samordnare 4). Det finns även “tjejgrupper” som endast består av tjejer och kvinnor som begår kriminella handlingar, däremot anses de inte lika etablerade som gäng bestående utav killar, eller blandade kön: “Sedan så finns det såklart tjejgrupper, men det är inte etablerade gäng på det sättet, men där kan de absolut ha en etablerad ledarroll, men inte i högsta skiktet” (Samordnare 2).

6.2 Förvarare

En roll som kvinnor kan inneha är att förvara narkotika och vapen. En ung kvinna som jag har intervjuat hade varit med i två olika kriminella nätverk vid två olika tidpunkter. Hon

berättade om den roll som hon hade i det första nätverket som hon var med i, där även hennes dåvarande pojkvän var aktiv: “I det gamla nätverket var det liksom bara gömma kanske, min pojkväs vännar kunde liksom gömma saker hos mig eller i mitt garage, det var typ det” (Kvinna 1). En kvinnlig samordnare hävdar att förvaring av narkotika är en mycket vanlig uppgift/aktivitet för kvinnor i kriminella gäng, “för att du kommer kanske inte få någon husrannsakan hos dig. För att polisen vet inte ens vem du är” (Samordnare 2). Däremot berättar en kvinnlig avhoppare om att hon fick husrannsakan av polisen vid ett tillfälle. “Det var en gång jag hade lägenhet och det blev husrannsakan, och det var bara på grund av en dokumentär som jag hade hämtat grejer ifrån” (Kvinna 3).

I domen B 771-22 från Eskilstuna Tingsrätt gör också polisen en husrannsakan hemma hos en kvinna där de beslagtar en laddad pistol i en väska, i nära anslutning till ett större parti narkotika. Kvinnan döms senare för grovt vapenbrott av tingsrätten. I domskälen framgår det att den dömda kvinnan och en annan kvinna “lekt” med pistolen i bostaden och de ska ha tagit bilder samt spelat in videoklipp när de poserar med pistolen. Det finns biologiska spår från den dömda kvinnan runt pistolkolven, däremot finns det inget som visar att pistolen avfyrats. Kvinnan ska ha sagt till tingsrätten att pistolen tillhörde hennes dåvarande pojkvän och att den fanns hemma hos henne mot hennes vilja. Pojkvännen hade även hotat med att skada/döda henne och hennes familj om pistolen inte fick vara där. Skälet till att hon tog fram pistolen och visade för hennes väninna var om det skulle hända henne något (Eskilstuna Tingsrätt nr B 771-22 dom 2022-11-23, s.5-13). Förutom att granska domen och dess tillhörande förundersökning har jag även intervjuat en utredare som har insyn i ärendet. Han säger under intervjun att det fanns en åklagare innan som hade hand om ärendet, men som inte valde att gå vidare med det. Men sedan bytte de åklagare. “[...] men om det här hade varit en kille som hållit på och flashat med det här vapnet, då hade man inte behövt lägga ner de här utredningsåtgärderna som han ändå gjorde” (Utredare 1).

6.3 Logistiker

En roll som kvinnor ofta har i nätverk är att ta saker från plats A till B. Det kan till exempel handla om transport av varor eller att smugla in varor i landet, såsom narkotika och vapen. En ung kvinna som jag intervjuat bekräftade att det var “[...] mycket chaufförer som var tjejer” i hennes kriminella nätverk (Kvinna 1). En samordnare konstaterade också att kvinnor ofta är logistiker inom den organiserade kriminaliteten och formulerade sig så här under intervjun:

Flickorna som jag träffar i olika sammanhang, de uttrycker liksom att detta utnyttjas av pojkarna. För de vet att polisen är dåliga på det här, Socialtjänsten är dåliga på det här. Tjejerna beskriver att när de hänger ute med de här killarna så är det oftast de som fått bära droger och vapen. För de vet att flickorna visiterar vi liksom inte (Samordnare 1).

Ytterligare en samordnare instämmer med detta resonemang och menar att kvinnor lättare kommer undan med brott. En kvinna i en bil blir inte stoppad lika ofta som en man i en bil. Hon fortsätter med att säga:

Då är det ju män som använder tjejer, det kan vara en syster, en flickvän, en kompis och ber henne att hämta narkotikan som finns på den här adressen och så kör hon hit. Hon kanske själv inte har något i belastningsregistret och då kommer hon inte bli stoppad heller. Hennes bil är inte känd hos polisen heller och då kommer hon kunna köra den härifrån och hit utan problem. Det är som att du eller jag skulle köra den därifrån. Och det kommer aldrig komma fram (Samordnare 2).

6.4 Administratör och kommunikatör

Inom rollen som administratör ryms alla administrativa handlingar som gynnar den organiserade brottsligheten. En kvinna berättade under intervjun att hon hade haft administrerande uppgifter i nätverket såsom bokföring, att räkna pengar och utgifter (Kvinna 1). Samma kvinna följde även ofta med på affärsmöten utomlands. Hon menar att orsaken till att hon fick följa med var “[...] för att ha en kvinna bredvid sig, med glimten i ögat” (ibid). Däremot fick hon inte följa med på allvarigare affärer då hon kunde råka illa ut eller användas som gisslan. Men om det var bekanta nätverk som de redan hade affärer med, då kunde hon följa med (ibid). Rollen innebar därmed förhandling och kommunikation.

En SIG-samordnare belyser även kvinnors roller som kommunikatörer till de andra medlemmarna i det kriminella nätverket:

[...] vissa hade i uppdrag att sitta på bussarna eller Snapchat eller på forum och rapportera till deras killar, alltså tillhörande samma gäng. Nu befinner sig den här snubben här och han vet tjejen att de vill åt. Så de ska verka till synes fina och oskyldiga, men de har ofta span. De är ju en del av gängen eftersom de skickar ut den här informationen till andra när de vet att den här killen kommer fara illa [...] (Samordnare 1).

Under samma intervju berättar samordnaren om att hon har en bekant som jobbar som utredare med grova brott. Han var delaktig i att sätta dit ett kriminellt gäng där killar med hjälp av unga tjejer hjälptes åt med att lura män till tinderdejter. Männerna lurades dit och gängen utpressade männen på pengar. “Och där hade tjejerna en jätteaktiv del, de stod där och mötte upp de här männen enligt överenskommelse innan männen blev utsatta för misshandel och hot” (Samordnare 1). En annan samordnare bekräftar också att tjejer har lättare att lura killar som har en hotbild, än vad killar har, och att denna vetenskap används strategiskt i gängen. Tjejer kan även locka ut personer som är måltavlor till platser, där de sedan blir mördade.

Delvis så tror jag att tjejen i fråga använder som ett lockbete att hon är intresserad av personen i fråga. Och kanske säger att ska vi gå rakt på sak och ses på ett hotell. Där tror jag att de killarna som lever i den här miljön som kanske inte är extra försiktiga, faller då för det här att möta upp tjejen för att i vetenskap, vad den en tror, att det kommer bli någonting. Sedan när han kommer dit så är det en fälla. Eller möt mig på ett café och sedan efter caféet så. Jag tror definitivt att en tjej har lättare att lura dit en kille, beroende på vilka kort hon spelar (Samordnare 4).

Senare under intervjun säger han:

Jag tror många gånger att tjejer i en sådan miljö är väldigt skickliga på att manipulera. Jag tror att de är väldigt duktiga på att kunna styra åt det intresset de vill att saker ska gå. Jag tror att de identifierar den svaga punkten hos killen ganska snabbt för att linda personer runt lillfingret (ibid).

6.5 Tillverkare

En tjej, under hennes första medlemskap i ett kriminellt nätverk, beskriver sin roll där som bland annat en hjälpare hand. Hennes arbetsuppgifter bestod främst i att “sitta och fixa ihop vapen så de var klara till leverans” (Kvinna 1), eller hacka upp och plasta narkotika till nästa part. I samband med rollen som “tillverkare” bestod också arbetsuppgifterna i att ta emot leveranser av narkotika och vapen, som sedan skulle säljas eller konsumeras i nätverket (ibid).

6.6 Försäljare

Flera av kvinnorna som jag har intervjuat har haft rollen som försäljare av narkotika och cigaretter i nätverket. En av dem sålde även narkotika på nätet och hon beskriver rollen som försäljare med kundkontakt som väldigt påfrestande: “[...] för det mesta var det den här stressen med att sitta och möta kunder hela tiden. Och om inte det, sitta och driva en webbutik i det djupa nätet [...]” (Kvinna 1). En annan kvinna har en mer positiv bild av rollen som försäljare, då hon beskriver rollen som narkotikaförsäljare som en position kopplad till makt och kontroll.

För jag bestämmer ju hur mycket jag ska ha, och vem som ska sälja och vad det ska kosta. Man tar en egen position, och tycker att jag står lite över andra, som inte har pengar. Gå och snatta detta till mig så får du. Du utnyttjar andra människors beroende (Kvinna 2).

Lite senare under intervjun säger hon också: “Fast jag gillade ju nästan lite, när man ger knark till någon annan som ska sälja åt mig, då äger jag ju dem lite grann. Uppstår ju känslan” (ibid). Det intervjupersonen troligtvis avser är att en känsla av makt infinner sig när hon ger order till någon som ska sälja en viss vikt narkotika åt henne, eftersom de då gör henne en tjänst och blir skyldiga henne pengar. En annan drivkraft till att vara narkotikaförsäljare är bekräftelsen och det identitetsskapande.

Sedan är det så här att man skapar sin egen identitet. En identitet om att vara (namn) som säljer droger och vara kriminell, och ha bra knark, och henne kan man ringa till. Så har jag fått den bekräftelsen av att vara någon, och sedan har jag blivit bekräftad av att ha saker som andra människor vill ha. Nästan gör vad som helst för att få. Det har boostat mig något enormt i min makt och kontroll (ibid).

Det finns även indikationer från intervjumaterialet som beskriver att kvinnor har vissa styrkor inom försäljning av narkotika genom att de ökar kundklientelet, kanske i högre grad än män. En kvinna som nyligen lämnat den kriminella livsstilen uttryckte sig så här: “Vissa de har folk efter sig, de måste gömma sig. Vissa de föredrar att träffa dig helt enkelt” (Kvinna 3). Jag tolkar detta som att kvinnans kundkrets valde att handla narkotika av henne eftersom det kändes tryggt och att de hade förtroende för henne. Det är inte ovanligt att människor generellt litar mer på kvinnor än på män (Selmini, 2020, s.364-373), vilket säkerligen spelar stor roll och blir fördelaktigt för kvinnliga narkotikaförsäljare.

En tredje kvinna sålde inte bara narkotika, utan även andra varor. “Det kunde vara andra tjejer som till exempel gått och stulit jättemycket parfym. Och sedan, kunde de komma till oss och vi kunde sälja dem. Det var mycket man kunde sälja i den åldern” (Kvinna 3). I hennes gäng var det valfritt vilka varor man ville hämta in och sälja. “Jag var duktig på att sälja röka och sälja vitt. Så det var typ det. Medan andra föredrog att bli av med andra saker för att de hade bättre kunder för det. Så det är olika” (ibid). Rollen som försäljare kan även innebära att sälja tjänster, eller andras tjänster. Enligt en dom som avser koppleri hade en kvinna hjälpt prostituerade kvinnor att annonsera deras tjänster på sex-sajter på nätet. Det tyder på att kvinnan haft en roll som “marknadsförare” (Hovrätten för västra Sverige Mål nr B 3882-18 dom 2018-09-11, s.9). Hon hjälpte även prostituerade med att få kontakt med kunder och hade sedan kontroll över kunderna samt bestämde priserna (ibid, s.12).

6.7 Rekryterare och offer

En annan roll som inte är ovanlig hos kvinnor är rekryterare till människohandel och prostitution. En samordnare berättar att kvinnor har lättare att rekrytera andra kvinnor än vad män har, eftersom man som kvinna kan komma en annan kvinna närmre. “Hon som rekryterar har fått förtroende att göra det och så rekryterar hon tjejer som ska säljas, de tjejerna står längst ner i rang. Däremot om tjejerna som blir exploaterade tjänar in pengar kan de också stiga i rang, men det tar tid”, säger hon (Samordnare 2).

Det finns ju roller som tjejer gärna inte tar men som de får, mycket handlar om att de ska tjäna in pengar till de i gruppen. Och inte helt ovanligt, att hon blir såld för sexuella tjänster. Det kanske inte är något som hon aktivt väljer att göra, men utifrån att hon har fått en del i den här miljön. Hon kanske har en pojkvän som hon tycker väldigt mycket om, och som då ber henne göra det här för hans skull kanske så kommer ju hon göra det, för hon har inte så mycket att välja på. Så det är ganska vanligt. Och en kvinna är ju inte, det är olika där också, men många kvinnor är inte så mycket värda i den här miljön heller, utan det enda syftet hon har är att tjäna in pengar. Så en kvinnas roll i den organiserade miljön är ju ingen positiv bild (ibid).

En annan samordnare instämmer med föregående påstående och menar att prostitution och människohandel kan vara en inkörsport till organiserad brottslighet och ett kriminellt liv. “[...] tjejer hamnar i den typen av miljö ifall de hamnat i eskort branschen där de liksom säljer sex, ofta den typen av klientel kommer vara individer som lever i den här miljön som kommer

köpa” (Samordnare 4). En kvinna som själv blivit sexuellt utnyttjad under hennes tid som kriminell och gängmedlem uttrycker sig såhär: “Ofta har vi kvinnor varit utsatta något enormt. I det aktiva livet för missbruk. Man har fått betala med sex, blivit utnyttjad, tagit mycket stryk” (Kvinna 2).

I en av domarna jag studerat har en kvinna dömts för koppleri. Sammantaget visar utredningen att hon haft en överordnad roll i relation till de prostituerade och att hon haft kontroll över verksamheten (Hovrätten för västra Sverige Mål nr B 3882-18 dom 2018-09-11, s.23). Hon bistod med att boka och betala flygbiljetter, möta upp kvinnorna (som skulle prostitueras) på flygplatsen i Sverige, anordna transporter såsom taxiresor samt ordna bostäder åt dem som också varit deras arbetsplats. Hon hade tidigare också varit verksam som prostituerad (ibid, s.9). En annan kvinna i en annan dom dömdes för liknande brott - människohandel och koppleri. Hon rekryterade prostituerade, mötte upp de på tågstationen och transporterade dem till lägenheterna. Det framkommer att kvinnan, i samråd med en så kallad madam, vilselett kvinnorna och gett ett felaktigt intryck om att det fanns gott om arbetsmöjligheter i Sverige och att de skulle få hjälp med att hitta ett vanligt arbete (Hovrätten över Skåne och Blekinge Mål nr B 1989-18 dom 2018-08-31, s.16-17). Det framgår också att kvinnan hotat de utsatta med att de inte fick bo kvar i lägenheterna om de inte sålde sina kroppar. Hon var också tydlig med att hon skulle se till att de blev skadade om de gick till polisen (ibid, s.32). Ytterligare övertygade hon dem om att de skulle dö om de inte betalade hela skulden till “madamen” (ibid, s.24). Dessa anklagelser indikerar att den dömda kvinnan utfört manipulation och psykiskt våld mot offren för att rekrytera och även kunna behålla dem i den organiserade verksamheten.

6.8 Våldsutövare

Kategorin våldsutövare syftar på det våld som kvinnor utövar fysiskt. Det finns en del forskning kring kvinnors roll i narkotikahandeln, men man ska inte glömma bort kvinnan som misshandlare menar en samordnare som jag talat med.

Det är väldigt många kvinnor som misshandlar varandra. Det kan vara intriger mellan tjejer. Eller att någon tjej är skyldig dig pengar och då kanske den andra ska se till att hon betalar det. Då gör man det genom att misshandla henne först. Så det kan vara flera olika orsaker till att de misshandlar, men att de gör det, absolut (Samordnare 2).

En annan samordnare belyser också att både misshandel och olaga hot är mycket vanliga brott som tjejer begår. Han menar att själva beteendet är aggressivt och att personen man slåss med oftast är en fiende i en konflikt (Samordnare 3). En tredje SIG-samordnare upplever till och med att tjejer börjat ta över när det gäller gruppmisshandel och förnedringsbrott. “Jag skulle nog säga att våldet har eskalerat bland tjejgrupper. Tjejer har blivit allt grövre i sitt våld mot varandra. Det sprider de själva på sociala medier, via Snapchat, hur de förnedrar varandra och hur de brukar våldet” (Samordnare 4) .

En kvinna som jag intervjuade hade suttit på anstalt för grov misshandel och hon beskriver tiden i det kriminella tjejgänget som mycket våldsamt. “Vi kunde vara så här - hon har snackat skit om oss, vi ska åka och klappa henne på käften idag. Det var mycket sånt, och vi gjorde det med. Så det blev mycket våld, tillsammans med ett missbruk” (Kvinna 4). I hennes före detta tjejgäng var de 6-7 stycken tjejer som följde order och två andra tjejer som styrde och fångade upp tjejer till att vara med i gänget.

Sedan ska det villigt erkännas att de två utövade inte så mycket våld själva, däremot var de duktiga på att ställa till med våld, men de hade alltid andra som skötte det åt dem. Då var det perfekt med mig, som är pojkflicka och såg väl inget problem med det liksom. Ja, men då gör jag det för ni är mina syrror liksom. Det spelade de också jättemycket på, vi är ett systemskap, och vi måste hålla ihop (ibid).

En annan tjej som varit delaktig i ett förortsbaserat kriminellt gäng berättar att hon brukat våld under hennes tid i gängkriminaliteten. “Jag har alltid försökt gå därifrån, men det hände flera gånger att jag liksom gick ut och började slåss med tjejer som är såhär 4-5 år äldre än mig” (Kvinna 3). Vidare ger hon en deskriptiv bild av ett slagsmål med en tjej från samma område. “Jag minns, jag slog sönder henne, jag kunde inte sluta slå den här tjejen, alltså hennes hår, jag slet av det flera gånger från hennes nacke. Jag kan inte förklara för dig vad jag gjorde med den här tjejen” (ibid). Dessa citat visar att det finns en stor rivalitet mellan tjejer i kriminella nätverk. Det är inte alls ovanligt att konflikter uppstår och att fysiskt våld brukas av tjejer om de känner sig personligt angripna eller om det finns konkurrens om en killes uppmärksamhet. “Vad de här tjejerna gör, många av de här tjejerna, de kan betala någon helt enkelt för att slå dig om du låg nyss med någon utav deras killar typ” (ibid).

Å andra sidan hävdar en samordnare att kvinnor och män inte har samma roller i organiserad brottslighet. Han säger att “killarna brukar vara våldsutförarna, torpederna, drivande. Som driver in skulden när du är skyldig” (Samordnare 4). Vidare säger han, “[...]”

majoriteten är män i de här miljöerna på grund av att man kunnat se att männen är mer våldsbenägna och våldsdrivna och att själva mannen i sig är en riskfaktor. Från den dagen man föds” (ibid). Här blir det uppenbart att ett våldsbeteende tillskrivs manlighet och det biologiska könet mannen. En kvinna som hade blivit dömd för misshandel illustrerar också att hennes tidigare våldsbeteende upplevs som avvikande. “Sedan har jag alltid varit lite våldsbenägen av någon konstig anledning när jag var yngre” (Kvinna 4). Något som varit gemensamt för många utav tjejerna som jag intervjuat är att de beskrivit sig själva som pojkflickor och med “skinn på näsan”. “Jag har alltid varit ganska pojkig, jag har aldrig sminkat mig, aldrig färgat håret” (ibid). En annan tjej beskriver sig själv på ungefär samma vis. “Som en kille nästan, även fast jag sminkar mig som en tjej, jag var lika kallhjärtad som en man” (Kvinna 3). En tredje kvinna menar dock att en tuffare attityd och att inte visa sig sårbar är ett måste för att inte bli uppäten och trampad på i den kriminella världen (Kvinna 2).

Machokulturen inom kriminaliteten är något som de allra flesta intervjupersoner nämner på ett eller annat sätt. Många utav de kvinnor jag samtalat med beskriver sig själva som killar, och de lägger in något normativt i att de inte är tjejer längre, utan killar, eftersom de beter sig som killar. Här blir det tydligt med vad som är ett icke-okej beteende hos en tjej. Om man studerar normen anses kvinnor inte vara våldsamma, de är istället fredliga, skötsamma och duktiga (Sjoberg & Gentry, 2007, s.1-22). En kvinna som dömts för flera grova brott beskriver att hon känt sig annorlunda behandlad av gemene man, än män i samma situation. Hon upplever inte heller att hennes omgivning har gett henne en andra chans i livet, vilket hon menar att “samhället” hade gjort om hon vore en man.

[...] har du en gång fuckat upp, ja, då är du fucked up i huvudet. Men det gäller inte män, för män blir förlåtna. De blir jätte förlåtna. Ja, det är så himla okej, vi gör ett litet pojkstreck. Vadå fucking pojkstreck, det finns inget som heter pojkstreck. Det finns inte bara pojkstreck, det finns flickstreck också, nej men det gör det ju inte. Flickor ska vara så himla duktiga och präktiga och duktiga jämt och ständigt. Men tänk om vi inte är det där då. Vi kanske också vill göra en revolt någon gång och bara känna att livet fuckar ur och sen komma på fötter igen. Gud nåde dig, det får du inte (Kvinna 4).

6.9 Planerare av aktioner

“De vet att kvinnor är lika kapabla till att döda men det är många som underskattar att kvinnan kan ha något sånt i sig. Men många mord som sker idag, det är minst en till två kvinnor inblandade minst” (Kvinna 3). Utredaren som jag intervjuat påstår dock att den

uppgift som kvinnor inte utför är att mörda offren (Utredare 1), däremot är det vanligt att de är med och planerar mordet. Något som inte alls är ovanligt i de så kallade gängkrigen är just hämndaktioner. En samordnare som jag intervjuade beskriver att tjejer varit involverade i sådana konflikter när till exempel deras syskon blivit ihjälskjutna. Han menar också att konflikten och hämndbegär kan vara en drivfaktor in i kriminaliteten för tjejer.

Det kan vara det här att man har haft en bror som har levt i den här miljön och sedan blivit skjuten till döds. Då kanske vännerna till den här brorsan vill stötta familjen och där då syrran har velat utföra repressalier och har fått vara med och planera det för en hämndaktion (Samordnare 4).

Han fortsätter med att säga:

Jag tror liksom att tjejerna är väldigt smarta i de här miljöerna. De vet om att polisen inte kommer lägga lika mycket fokus på dem. Jag tror att de många gånger kan agera som hjärnan bakom olika händelser. Jag tror att de vet att de har en makt och de vet hur de tar till sig den här makten genom att de håller sig till den personen som har makt på riktigt väldigt nära en och liksom är gullig mot den människan, men för att få sin vilja igenom (ibid).

Att kvinnor kan vara planerare av mord inom gängkriminalitet visar även domen från Örebro tingsrätt (mål nr B 4515-20 dom 2021-05-18). Enligt polisen pågår det en konflikt mellan två grupperingar i Örebro om bland annat narkotikahandeln. Tingsrättens dom ger belägg för att två kvinnor (med flera) haft delaktighet i föregående planering av mordet (på sonen till den ledande personen) samt efterföljande åtgärder, varav en utav kvinnorna haft en aktiv del i genomförandet av gärningen. Den andra kvinnan har förvarat ombyte och tagit ansvar för undanskaffande av kläder, vapen och andra föremål efter mordet. Domen visar också att åtminstone en av kvinnorna medverkat i utbyte mot ekonomisk ersättning om 50 000 kronor (s.21-23), vilket går i linje med forskningen från polisrapporten (2022, s.7-8) som visar att våldsbrotten alltmer handlar om ekonomiska motiv och där gärningsmannen och offret inte behöver ha en bakomliggande relation. Däremot, samtidigt som domen yrkar på ett ekonomiskt motiv antyder den att kvinnan rekryterats på grund av sin "ungdom" och att hennes omogenhet förklarar hennes handlande. "Gärningen har också präglats av särskilda förslagenhet eftersom (namn) och (namn), genom att missbruka (kvinnas namn) ungdom,

förmått henne att medverka i gärningen” (Örebro tingsrätt, mål nr B 4515-20 dom 2021-05-18, s.22-23).

6.10 Relationell roll

Med relationell roll menas den roll som kvinnan har till den kriminella mannen i det kriminella nätverket. Relationerna kan vara en mamma, syster, dotter, flickvän, fru eller annan släkting. En relationell roll kan givetvis kombineras med en annan mer aktiv och praktisk roll, men det finns också de kvinnor som inte har någon arbetsuppgift i det kriminella nätverket. Just rollen som flickvän eller fru är en relationell roll som i materialet ofta förekommer och skildras på många olika sätt. En av intervjuerna visade upp ett konfliktskapande perspektiv på den relationella rollen. En av de yngre kvinnorna blev utsatt för grov misshandel av en kille från den konkurrerande grupperingen i samma ort efter att hon blivit tillsammans med hans fiende. “Så när jag blev tillsammans med en av hans fiender om man säger så, då han tog det personligt” (Kvinna 3). Detta visar inte bara på hatet mellan de olika nätverken i samma områden, utan också att kvinnor som byter partner eller inleder en kärleksrelation kan skapa ytterligare konflikter mellan nätverken och mellan män, vilket även Polismyndigheten (2022, s.11) visar.

En yngre kvinna som jag intervjuat säger under intervjun: “Jag var bara hans flickvän, jag hade ingen annan roll än det” (Kvinna 3). Hon konstaterar också att det fanns fler kvinnor i nätverket med liknande funktion. De flesta av kvinnorna var “medhjälpare till sin pojkvän helt enkelt” (ibid). Under samma intervju framgår det att det finns en syn på kriminalitet som en könad aktivitet. Det finns män i de kriminella nätverken som tycker att kvinnor inte har med brottslighet att göra.

[...] jag fick inte hålla på så länge, jag fick inte sälja, han bara du är min tjej, min tjej ska inte beckna, min tjej ska inte sälja knark. Om du ska vara med mig så får du sluta med detta gangsterlivet. Du får sluta för du är ingen gangster (ibid).

Här framgår det att kvinnans medverkan i brottslighet avslutades i samband med att hon gick in i en kärleksrelation med en kille i det kriminella nätverket. Hon beskriver relationen som begränsande och destruktiv. “Jag gör pengar, jag har makt, jag styr, jag kontrollerar mig själv. Det där försvann då för jag hamnade i en destruktiv relation. Jag fick inte beckna, jag fick inte göra musik, det var mycket jag inte fick göra” (ibid).

En annan kvinna beskriver singellivet och att inte vara beroende av en man i kriminalitet för att få tillgång till droger som frigörande.

[...] det klart jag har gjort jättemycket för att få mina droger, och att det alltid varit någon man som har bestämt, de har suttit på höga hästar. Men nånstans så tröttnar jag på att alltid vända mig till en man, så jag börjar sälja mycket droger själv (Kvinna 2).

Fler kvinnor har också uttryckt en liknande känsla av att inte vara beroende av någon kille i sin roll i kriminalitet. Att tjäna sina egna pengar i nätverket gjorde att en känsla av frihet infann sig, men även en känsla av att ha makt över sig själv och att känna sig stark.

Den förutfattade bilden av kvinnan i kriminella miljöer som ett bihang till sin kriminella pojkvän är framförallt väldigt vanlig i diskussionen om kvinnans närvaro i de hierarkiskt högre skikten. Många utav samordnarna har argumenterat för att kvinnans enda chans till en hög position i nätverket är antingen genom att inleda en kärleksrelation eller att ha släktskapsband med en kille på en redan ledande position. Jag upplever dock att kvinnans relationella roll anses som en självklarhet även inom lägre skikt i kriminella nätverk. En samordnare som jag intervjuat bekräftar samma påstående.

När vi träffar på tjejer som är misstänka för brott så börjar man snudda in direkt, utan att veta särskilt mycket alls om personen, att den här personen kanske är utnyttjad av någon pojkvän, man hittar andra förklaringsmodeller än vad man gör om det gäller en kille (Samordnare 3).

Detta markerar att den stereotypa bilden av en kvinna i kriminalitet är en person som är utsatt och ett offer, inte en förövare. Det blir snarare ett offerperspektiv och inte ett förövarperspektiv. Offerperspektivet hänger också ihop med att man förminskar könet kvinnan, det säger samordnare 4. "Man har aldrig sett henne som något farligt, du vet, det är mycket med det här, det är bara tjejer. Man tittar bort, det är ju bara tjejer" (Samordnare 4). Detta påvisar inte bara ett förminskande utan även ett osynliggörande av tjejer, både av polisen, media och allmänheten.

Även kvinnans moderliga roll i relation till mannen kommer fram när en kvinna beskriver hur hon ser på framtidsutsikterna i kriminaliteten för män och kvinnor.

Det är två saker som händer, eller man kan lägga till tre om du är en kvinna. Om du är en kille, då är det oftast bara två saker som händer. Du åker in eller du dör. Men om du är en kvinna så är det tre saker som händer. Antingen så åker han in, eller så åker du in. Eller så dör han, eller så dör du. Eller så slutar du som en ensamstående mamma (Kvinna 3).

Citatet visar något underförstått kring att det anses vara givet att kvinnan i det kriminella sammanhanget har en man som hon är tillsammans med. Det indikerar också på att ett barn för en kvinna kan vara en väg ut ur den organiserade kriminaliteten, vilket även flera av samordnarna poängterat. "Barn har ju den förmågan på kvinnor i många fall. När man blir gravid så ser man livet på ett annat sätt, och - nu väntar jag ju barn då måste jag ta hand om det" (Samordnare 2).

6.11 Beskyddare

Rollen som beskyddare kan innebära många olika typer av handlingar för att skydda en eller flera personer som begått kriminella gärningar eller den kriminella verksamheten som sådan. Utredaren som jag intervjuat menar att många tjejer som blir anhållna blir det för misstanke om medhjälp eller skyddande av brottsling. Det finns de tjejer som hjälper till att dölja den kriminella verksamheten genom penningtvätt. Tjejerna, som inte finns med i brotts- eller misstankeregister, kan till exempel skriva upp inkomster från den kriminella verksamheten på sina egna offentliga och legala företag. De kan även skydda sin pojkvän genom att registrera hushållets bil eller bostad i sitt eget namn. "[...] de är väldigt lojala mot sina killar, och skyddar dem in i döden. Kanske på grund av rädsla för vad som händer om de börjar prata" (Utredare 1). Här beläggs tjejernas lojalitet och handlande med rädsla. Att skydda sin kriminella pojkvän från att "åka fast" anses snarare vara för att "rädda sitt eget skinn" och inte för att skydda sin kille. Det finns något här som säger att beskyddandet är påtvingat och inte görs av kvinnans fria val.

Det är även, kanske till och med ännu mer vanligt, att misstänkta män i kriminella nätverk tar på sig brott som en kvinna begått för att skydda henne från straff. Utredare 1 medger att han aldrig fått någon kvinna dömd för varken medhjälp eller medverkan, kanske på grund av att killen tagit på sig hela brottet och skyddat tjejen.

Många har varit misstänkta men så har de fallit på att killen säger att - ja men det är mina grejer, hon har inget med det här att göra. Och hon säger likadant, ja men då är det svårt att

motbevisa. Och då har det varit många skjutningar och några mord, och vi vet att de haft någon form av roll (ibid).

Detta beteendet kan kopplas till könsmissiga förväntningar på män som beskyddare, vilket kommer diskuteras vidare i analyskapitlet nedan.

7. Analys

Nedan analyseras representationen av problematiken kring kvinnor i organiserad brottslighet, i de utvalda domarna och i intervjumaterialet. Jag identifierar även underliggande och djupt rotade antaganden samt subjekspositioner bakom problemrepresentationen. Analysen är strukturerad efter de två frågor från Bacchis WPR-ramverk som används i studien. Bacchis fråga 1 och 2 har många beröringspunkter, så därför kan vissa upprepningar förekomma när dessa besvaras.

7.1 Hur representeras problematiken kring kvinnor i organiserad brottslighet?

Den första analysfrågan i WPR-modellen - hur representeras det specifika problemet i mitt material? är relaterad till min andra forskningsfråga om; hur problematiken kring kvinnor i organiserad brottslighet representeras. Politik skapar representationer av problem som i sin tur har effekter för det "verkliga", en påverkan på människors liv. Problemrepresentationen av kvinnor i organiserad brottslighet ter sig olika beroende på vilken aktör som uttalar sig, vilket blir tydligt i intervjumaterialet. Två av fyra kvinnor som har varit involverade i en kriminell organisation beskriver till exempel att de haft en mer ledande funktion, varav en kvinna varit med i ett "tjejgäng" och haft en mer underordnad position, men i nätverket satt två tjejer på de ledande positionerna. Det innebär att tre av fyra kvinnor antingen själva har befunnit sig hierarkiskt högt uppsatt eller att en eller flera andra kvinnor i samma nätverk haft en ledande roll. Däremot beskriver tjejerna att det fanns leverantörer som nätverket behövde prestera för, men inom det egna nätverket hade några av dem en ledande position. Denna rollframställning stämmer inte alls överens med samordnarnas och utredarens, som bygger på en mer traditionell och stereotypisk framställning. Merparten av informanterna menar att kvinnor sällan sitter på höga positioner, och de få som gör det har fått den positionen genom en relation, antingen en kärleksrelation/sexuell relation eller genom blodsband, med ledaren. Enligt intervjumaterialet är det egentligen bara en samordnare som hävdar att det finns kvinnor på ledande positioner utan en manlig partner vid sin sida. Tre av fyra samordnare har dock erfarenheter av att tjejer och kvinnor varit tillsammans med män som har ledande positioner i nätverken, men kvinnorna har då inte haft en högre eller jämbördig position som sin pojkvän, hon har alltid varit underordnad. Detta stämmer inte heller överens med kvinnornas egna berättelser. Både kvinna 1 och 2 hade haft ledande roller i sina nätverk, och kvinna 2 beskrev sin position som högre än hennes dåvarande mans; [...] det klart vi bestämde tillsammans men det var mest jag som bestämde, det var jag som tog de största

riskerna, det var jag som fick längst fängelsestraff. Jag behövde inte honom för det här” (Kvinna 2). Det var däremot ingen bild som polisen och åklagaren delade under förundersökningen. Deras bild av nätverket var att kvinnans man var VD och att kvinnan var vice-VD, alltså underordnad hennes man. Detta visar på att det finns kvinnor med en överordnad roll, vilket skapar en diskrepans mellan rättsväsendets och kvinnans uppfattning av situationen.

Det finns indikationer i studiens material och tidigare forskning (Björk, 2021; Wiklund, 1990, s.7-15) som visar att både män och kvinnor i den organiserade brottsligheten är medvetna om att kvinnor, genom den traditionella könsrollsbilden, i lägre utsträckning misstänks för och döms för brott. Detta motiveras också i kvinnans roll som förvarare och logistiker. Flera utav de kvinnor jag intervjuat har blivit dömda för till exempel narkotikabrott, men många upplever att rättsväsendet många gånger gjort en “mildare” bedömning. En kvinnlig avhoppare var välbekant med uttrycket “den rosa lagboken”. “[...] jag har varit så tacksam och uppskattat det att vissa poliser som har verkligen använt den rosa lagboken och tyckt synd om mig nästan. Vi går nu, men gör inte om det här” (Kvinna 3). Både utredaren och flera av samordnarna har också antytt att det finns stora mörkertal när det kommer till just kvinnor i organiserad brottslighet. De medger att de själva och andra aktörer generellt är dåliga på att jobba mot tjejer. Men det finns också en annan förklaring till att kvinnor mer sällan blir fällda som både utredaren och en samordnare lyfter. Det handlar om att den misstänkte mannen beskyddar kvinnan genom att erkänna och ta på sig hela den kriminella gärningen. På så vis kommer kvinna undan. Detta kan dock också fungera som en bortförklaring för att rättfärdiga rättsväsendets arbete, eftersom det är lättare att lägga över skulden på någon annan. En tänkbar förklaring till detta är en förlegad syn på kvinnligt och manligt som påverkar rättsväsendets omdöme när det kommer till kvinnor i organiserad brottslighet (mer om detta finns under nästkommande avsnitt 6.2).

I intervjumaterialet blir det också uppenbart hur mannens brottslighet står i vägen eller utgör ett hinder för uppmärksammandet av kvinnans brottslighet. En förklaringsmodell som ligger i linje med antaganden om kvinnor i organiserad brottslighet är att kvinnan tvingas in i kriminalitet på grund av en kärleksrelation med en kriminell pojkvän. Som tidigare nämnt så hävdar däremot Sjöberg och Gentry (2007) att kvinnors inblandning i kriminellt våld nödvändigtvis inte är mäns fel (s.1-22). Detta stämmer också överens med kvinnornas egna historier, då det egentligen bara är en av fyra avhoppare som gått in i kriminalitet delvis på grund av en manlig kriminell partner. “[...] jag hade aldrig behov av att vara tillsammans med någon kille. Att vara kriminell med någon kille” (Kvinna 3). Däremot finns det fler som

skaffat en partner inom det kriminella nätverket efter en tid i nätverket, men de vanligaste motiven till att ingå i ett kriminellt nätverk som kvinnorna själva uppgett har varit faktorer såsom spänning, våld och kriminalitet under uppväxten samt socioekonomisk utsatthet, vilket visar på vikten av ett intersektionellt perspektiv som belyser att könsstrukturer interagerar med bland annat klassförhållanden. Den relationella rollen är trots det genomgående i resultatet, framförallt från informanterna. “De tjejer som jag tänker på, det är ofta flickvänner till de killarna som jag jobbat med som haft en roll där” (Samordnare 1).

I teorikapitlet redogörs Laura Sjobergs och Caron Gentrys mödra-narrativ som beskriver kvinnors våld som ett behov av tillhörighet och ett sätt att ta hand om och vara lojal mot män (Sjoberg & Gentry, 2007, s.1-22). Den relationella och beskyddande rollen stämmer väl in på mödra-narrativet. En stark sexualdrift ses här som en grundorsak till det kvinnliga våldet. Man fokuserar helt enkelt mer på kvinnans relation och sexualitet, än på kvinnans faktiska roll och uppgift i nätverket. När informanterna väl pratar om kvinnors roller så talas det om att kvinnor “används” i nätverken, vilket ger uttryck för att kvinnan utnyttjas av en kriminell pojkvän eller gängmedlem. Det är “[...] väldigt enkelt för busarna då att använda de här som lagerhållare” (Utredare 1). Kvinnors praktiska roller som förvarare, logistiker, försäljare och administratör/kommunikatör har beskrivits av informanterna som stödjande roller, där kvinnorna hjälper männen, med att smuggla eller lura någon fiende, i större utsträckning än vad de själva är drivande. Med tanke på kopplingen mellan sex och kvinnors våld är en kvinna inte ansvarig för sina våldshandlingar eftersom hon tvingas till dem genom en sexuell instinkt. Det gör att kvinnor porträtteras som offer eller passiva aktörer snarare än aktiva aktörer, vilket förminskar kvinnors handlingsförmåga. En kvinna såg sin egen roll som narkotikaförsäljare som helt självvald: “Den positionen man har är den man tar själv” (Kvinna 2). Hon är inte heller ensam om att ha den självbilden och uppfattningen, utan flera av kvinnorna har sett sig själva som drivna och hårdhudade för att nå den position de haft. Positionerna de har haft har de inte fått över en natt och dessa har alltså inte blivit tilldelade av män.

Rollen som offer har också presenterats i form av att kvinnor blivit sexuellt utnyttjade av männen i gängen. Detta har även bekräftats av en av kvinnorna då hon berättade att hon ibland behövt betala sina droger med sex och har varit väldigt våldsutsatt i destruktiva relationer (Kvinna 2). Samordnarna har diskuterat kvinnans offerroll i organiserad brottslighet som prostituerad, och i domarna om människohandel samt koppleri har också kvinnor som fallit offer för trafficking förhört. Det påvisar en komplexitet av kvinnans roll och hierarkiska position i kriminella nätverk. En kvinna kan inneha en offerroll, men hon kan

också ha en aktiv roll och hög position och samtidigt vara utsatt för fysiskt eller sexuellt våld. Därmed är kvinnans kriminella roll inte av homogen karaktär utan hennes medverkan är olikartad och heterogen.

Kvinnan som våldsutövare och planerare av aktioner beskrivs annorlunda än resterande rollframställningar när det gäller aktörskap. Här beskrivs kvinnan som hjärnan bakom till exempel en hämndaktion, vilket tyder på att man tillskriver kvinnan ett rationellt tänkande och agerande. Däremot visar resultatet att kvinnorna som brukat våld maskuliniserar sig själva genom att beskriva sig själva med traditionellt manliga attribut, såsom "pojkflicka", "kallhjärtad" och "osminkad". Detta stämmer överens med Sjöbergs (2010, s.65-66) tes om att kvinnor som deltagit i krig/våld varit tvungna att dölja sin kvinnlighet genom att klä sig som män. Även samordnare 3 har erfarenhet av att de tjejer han träffat har berättat att deras beteende ofta benämnts som pojkaktigt. Det går också i linje med Sjöbergs och Gentrys IR teori om kvinnligt våld, då de hävdar att kvinnor som uppvisar våldsamma tendenser, inte längre är kvinnor utan snarare sexuellt avvikande och maskulina (2013, s.64-76). Det så kallade monster-narrativet går också att applicera på kvinnor som utövar våld inom organiserad brottslighet. Monster-narrativet eliminerar rationellt beteende och framställer kvinnan som galen och okvinnlig. "[...] jag kunde inte ens gå till ica och köpa mjölk utan att folk bara oj det är hon, hon är ju fan helt störd i huvudet" (Kvinna 4). Att vara "störd i huvudet" kan liknas med en slags galenskap och den galenskapen anspelar på en psykisk sjukdom.

Flera intervjupersoner tog även upp fenomenet "duktiga flickan" som en norm, och de tjejer som bryter mot normen blir dömda och för evigt oförlåtna av samhället. Det anses också vara något "fel" på tjejerna som inte följer "duktiga flickan"-normen. Killar som har ett kriminellt beteende blir å andra sidan lättare förlåtna då de enbart uppfattas som lagöverträdare och inte har brutit mot några maskulina tabun, eftersom egenskapen att vara "skötsam" inte är manligt kodad på samma vis. Det går bara att dra ett pojkstreck. Faktum är att mäns handlingar ofta presenteras som en version av förväntningar på maskulinitet och utövande av fysisk makt. Det visar att kvinnans kriminella beteende anses vara avvikande, och hon har begått en "dubbel överträdelsen" då hon både begått ett brott och utmanat stereotypa könsroller om kvinnlig skötsamhet. Enligt den dominerande diskursen måste det alltså vara något fel på kvinnans "kvinnlighet" för att hon ska kunna begå en kriminell handling.

7.2 Vilka antaganden och föreställningar ligger till grund för dessa framställningar?

I denna fråga undersöks vilka antaganden och föreställningar som ligger till grund för representationen av kvinnor i organiserad brottslighet. Därmed studeras de normer och strukturer som påverkar framställningen av problemet. Denna fråga är relaterad till studiens tredje frågeställning: vilka subjektspositioner konstrueras utifrån problemrepresentationen av kvinnor i organiserad brottslighet, och på vilka sätt är dessa begränsande?

Så som jag diskuterade i första frågan finns det en stor skillnad i hur kvinnorna framställer sig själva jämfört med hur respondenterna (som representerar myndigheterna) framställer kvinnorna. Detta gap i rollframställningarna påverkar hur myndigheterna behandlar de kriminella kvinnorna politiskt. “Om de hade lyssnat mer på kvinnorna, då tror jag faktiskt att de inte hade använt den rosa lagboken så mycket” (Kvinna 3). Detta påvisar att det finns “gendered silences”, att kvinnors egna röster tystas ner och inte lyssnas till. Nedtystandet av kvinnor är inget som uppenbart har förekommit i de domar som jag granskat då alla tilltalade kvinnor har förhört. Däremot kan nedtystande förekomma i form av att domstolen inte tagit till sig kvinnornas vittnesmål, alternativt att man förminskat eller tolkat dem utifrån förutfattade meningar. Till exempel kan meningen: “Gärningen har också präglats av särskilda förslagenhet eftersom (namn) och (namn), genom att missbruka (kvinnas namn) ungdom, förmått henne att medverka i gärningen” från domen (Örebro tingsrätt, mål nr B 4515-20 dom 2021-05-18, s.22-23) tolkas som ett förminskande av flickans handling och ansvarsskyldighet på grund av ålder. Detta kan förstås utifrån det intersektionella ramverket (Tickner & Sjöberg, 2011, s.230) som påvisar samspelet mellan kön och ålderspositioner och hur underordningar kombineras. Jag anser att tystandet även är märkbart i många av de rapporter jag läst från statliga myndigheter som polisen och Brottsförebyggande rådet. Antingen har rapporterna enbart behandlat män, och inte kvinnor, i organiserad brottslighet, eller så har rapporterna studerat båda men enbart intervjuat män/yrkesverksamma, alternativt ett fåtal kvinnor (Brå, 2021; Polismyndigheten, 2022). Detta visar på att kvinnor i organiserad brottslighet är en till viss utsträckning osynlig grupp i samhället som ges lite utrymme i forskningen.

En av samordnarna belyste de könsstereotyper som ligger till grund för rollframställningarna när han uttrycket att “[...] de blir mer sedda som utsatta offer, det blir mer offerperspektivet. Det blir inte det här förövarperspektivet” (Samordnare 3). Offerperspektivet har jag redan snuddat vid i fråga 1, när jag diskuterade kvinnan som medhjälpare till sin kriminella pojkvän, men detta citat visar att offerperspektivet är påtagligt

i debatten om kvinnan som förövare i organiserad brottslighet. Hur kriminella kvinnor än blir inblandade i konflikter, förblir de till viss del uppfattade som oskyldiga, trots att kvinnor delar både ansvaret och kostnaden för organiserad brottslighet, och våldet det medför. Det gör att kvinnor i organiserad brottslighet anses vara ett icke-problem. Det verkliga problemet är de kriminella männen. Hur problemet framställs påverkar även vilka lösningar som konstrueras. Kvinnor anses oftare vara lösningen på problemet med kriminalitet än det faktiska problemet, då kvinnans fredliga och positiva påverkan på mannen ses som ett framgångsrecept på upphörandet av mannens kriminella beteenden.

Dessa antaganden vi har om kvinnor i organiserad brottslighet som offer eller passiva aktörer går att förklaras med hjälp av begrepp av de feministiska IR-teoretikerna Enloe (2014, s.27-190) och Elshtain (Sylvester, 2002, s.18; Sjoberg, 2010, s.55-56). Som tidigare nämnts i teorikapitlet anses kvinnan vara oförmögen till våldshandlingar då hon är en oskyldig och sårbar "beautiful soul" som behöver beskydd från män. Kvinnan beskrivs indirekt som "the beautiful soul" i följande intervjumaterial, "[...] så klart jag ser och märker skillnad för pojkar och flickor och jag ser att man mer vill ta hand om de här flickorna än vad man vill göra med pojkarna" (Samordnare 1). Varför myndigheter vill "ta hand om" kriminella tjejer beror på den stereotypa bilden av dem som utnyttjade och oförmögna att kunna skydda och ta hand om sig själva. "The beautiful soul"-narrativet är däremot inget som enbart finns hos myndigheter, utan det är påtagligt även inom de kriminella nätverken. "Det är ingen som bryr sig för jag är tjej. Och det är sant, de ser mig inte heller som kriminell, de ser mig inte som en gängmedlem" (Kvinna 3). Narrativet kan även spåras till den manliga rollen som beskyddare av en egentligen skyldig kvinna vid till exempel en rättegång.

Separationen mellan den privata sfären (som kvinnor tillhör) och den offentliga sfären, där våld och organiserad brottslighet sker blir också tydligt i intervjumaterialet. Många av samordnarnas berättelser isolerar den privata sfären (pojkvänner och familj) som kvinnors motivation till organiserad brottslighet, och förnekar kvinnans ekonomiska motivation till kriminalitet. Alla praktiska roller inom den organiserade brottsligheten kan vara ett sätt för kvinnor att tjäna pengar och livnära sig, vilket indikerar en nivå av handlingsfrihet. Motviljan till att erkänna denna egenmakt har att göra med den maskuliniserande "törsten" efter pengar (Åhäll, 2012, s.295). Till exempel förklaras kvinnans medverkan i organiserad brottslighet istället med att antingen skydda sin pojkvän eller att planera för en hämndaktion mot gärningsmannen som mördade kvinnans bror. Denna diskurs, menar Åhäll (2012, s.292), förklarar kvinnors våld som "naturlig kvinnlighet", då det stödjer kvinnors roller som att ta hand om, vårda och skydda sina män (och barn). Det finns en tydlig

åtskillnad mellan “galna” kvinnor (monster-perspektivet) och normala/naturliga kvinnor, som förblir “beautiful souls”. Perspektivet att gängkriminaliteten blivit så pass illa att kvinnor behöver lämna den privata sfären för att kunna delta finns också bland vissa respondenter. “Våldet bland kvinnor har också blivit grövre än vad det varit tidigare. Och det hänger säkert ihop med att våldet överlag har blivit grövre och att kvinnor då måste hänga med i samma utveckling” (Samordnare 2). Problemet verkar här inte ligga på strukturerna och osynliggörandet av kvinnor i den kriminella miljön, att de sedan urminnes tider verkat inom det kriminella och levt under radarn fram tills nu. Utan problemet framställs snarare som att kvinnor först nu behöver engagera sig i våldet, i takt med att det ökar.

Som tidigare nämnt förekommer mödra-narrativet i utsagor som nämner att barnafödande ses som en väg ut ur organiserad kriminalitet för kvinnor, vilket inte uppfattas som en lika vanlig effekt för män.

Det är två saker som händer, eller man kan lägga till tre om du är en kvinna. Om du är en kille, då är det oftast bara två saker som händer. Du åker in eller du dör. Men om du är en kvinna så är det tre saker som händer. Antingen så åker han in, eller så åker du in. Eller så dör han, eller så dör du. Eller så slutar du som en ensamstående mamma (Kvinna 3).

Kvinnans relationella roll och moderskapet tas för givet, därmed även hennes naturliga livgivande roll, i kontrast till mannens livtagande roll (Åhäll, 2012, s.290). Å ena sidan visar det att kvinnans skäl till att engagera sig i våldsamma handlingar beskrivs med fokus på kvinnans kärleksrelation. Å andra sidan ses hon som oförmögen att kunna fortsätta med den organiserade brottsligheten när hon blir mamma. Att vara kriminell och utföra våldsamma handlingar anses inte vara ett lämpligt eller naturligt beteende för mödrar, då kvinnor som är kapabla att döda och bruka våld inte är förknippat med en livgivande identitet. Att moderskapet skulle vara en vändpunkt och “räddning” för kvinnor i kriminalitet, som Samordnare 2 hävdar, är däremot inte en generaliserbar teori då Kvinna 2 fick barn under sin tid i organiserad brottslighet men slutade inte med sitt droganvändande eller den organiserade kriminaliteten. Det visar att det “naturliga” bandet mellan mor och barn och associeringen av kvinnlighet med en naturaliserad livgivande identitet är essentialistiska idéer om kön.

8. Sammanfattande slutsatser

Denna uppsats har sökt besvara följande fråga; Vilka roller innehar kvinnor inom organiserad brottslighet i Sverige? Det generella och breda svaret på denna fråga är att kvinnor har en mängd olika roller och positioner i organiserad brottslighet och kriminella nätverk.

Studien är baserad på ett djuplodande och gediget forskningsmaterial som inkluderar både intervjuer och hovrätts- och tingsrättsdomar. Genom att undersöka kvinnor i kriminella nätverk bidrar studien till att belysa ämnet och öka förståelsen för kvinnors roller och situation i organiserad brottslighet i den svenska kontexten. Utifrån materialet kan utläsas att kvinnor innehar en rad olika roller inom organiserad brottslighet i Sverige såsom ledare, förvarare, logistiker, våldsutövare, rekryterare, kommunikatör, planerare, tillverkare och försäljare. Det går att föreställa sig en mängd olika våldsamma roller (vapen användare, livvakt, utpressare etcetera), men jag har valt att klumpa ihop dessa till en roll där våld utövas fysiskt. Utöver dessa mer praktiska roller har jag också funnit två andra rollkategorier som kan anses ha en mer moralisk (etiskt normativ) karaktär - relationell och beskyddande. Kvinnors deltagande i kriminella organisationer och handlingar är således ett mångfacetterat forskningsfält. En kvinna kan inneha både en förövarroll som är aktiv eller passiv, samtidigt som hon kan anses ha en roll som offer, till exempel inom prostitution och människohandel. Det finns kvinnor som till exempel både haft en aktiv roll som till exempel ledare eller försäljare samt varit utsatt för våld i nätverket där de verkat. Således kan kvinnan både vara en aktör och ett offer samtidigt, vilket gör hennes position komplex och icke-homogen. Såsom jag beskrev i resultatet och analysen är det inte ovanligt att kvinnor som rekryterats till organiserad prostitutionsverksamhet tidigare fallit offer för prostitution.

Vidare har jag undersökt forskningsfrågorna; "Hur representeras problematiken kring kvinnor i organiserad brottslighet?" Samt, "vilka subjektspositioner konstrueras utifrån problemrepresentationen av kvinnor i organiserad brottslighet, och på vilka sätt är dessa begränsande?". Jag diskuterar dessa i analysen. Denna studie visar även att kvinnor i organiserad brottslighet representeras av svenska myndigheter som en konsekvens av det manliga säkerhetsproblemet, då kvinnan anses utnyttjas och inneha en underordnad roll i organiserad brottslighet. Kvinnorna betraktas sällan som självgående aktörer. Min studie har även påvisat att det finns könsbundna tystnader och diskurser i samhället som till stor del marginaliserar kvinnors erfarenheter av organiserad brottslighet eftersom de tilldelats tomma och statiska subjektspositioner som inte fullt ut återspeglar kvinnornas olika roller och

erfarenheter. Tystnader av det slaget tenderar till att negligera kvinnors agens och är förtryckande.

9. Förslag till vidare forskning

Mina förslag till vidare forskning är att ytterligare fördjupa sig i och ha ett fokus på könsuppdelningen i gängkriminalitet och organiserad brottslighet, till exempel genom att ha ett större urval av intervjupersoner eller genom att studera media. Till exempel hade det varit intressant att undersöka hur män i kriminella nätverk ser på kvinnans roll i organiserad brottslighet. Något som också är outforskat inom fältet är kvinnors motiv till att involvera sig i en kriminell livsstil och att ingå i nätverk. En annan outforskad frågeställning är varför kvinnliga avhoppare väljer att lämna den kriminella livsstilen.

10. Litteraturlista

Alison, M. (2004). Women as Agents of Political Violence: Gendering Security. *Security Dialogue*, 35(4), 447-463, doi: 10.1177/0967010604049522.

Arsovska, J., & Begum, P. (2013). From West Africa to the Balkans: exploring women's roles in transnational organized crime. *Trends Organ Crim*, 17, 89-109, doi: 10.1007/s12117-013-9209-1.

Bacchi, C. L. (2009). *Analysing Policy: What's the problem represented to be?* Pearson Australia.

Bacchi, C. L. (2005). Discourse, Discourse Everywhere; Subject "Agency" in Feminist Discourse Methodology. *Nordic Journal of Women's Studies*, 13(3), 198-209. doi: 0.1080/08038740600600407.

Bacchi, C. L. (2018). Drug Problematizations and Politics: Deploying a Poststructural Analytic Strategy. *Contemporary Drug Problems*, 45(1), 3-14.

Bacchi, C. L. (1999). *Women, Policy and Politics. The Construction of Policy Problems.* London: Sage.

Bacchi, C. L., & Everline, J. (2010). *Mainstreaming politics: Gendering practices and feminist theory.* University of Adelaide press.

Bacchi, C. L., & Goodwin, S. (2016). *Poststructural Policy Analysis: A Guide to Practice.* Palgrave Macmillan.

Björk, E. (2021, 24 maj). Inga utökade kontroller av gängtjejer i Göteborg. *Göteborgs-Posten*.

<https://www.gp.se/nyheter/gp-granskar/inga-utokade-kontroller-av-gangtjejer-i-goteborg-1.47862263>

Brottsförebyggande rådet. (2010). *Lokal organiserad brottslighet - en handbok om motåtgärder.* Edita Norstedts Västerås.

Brottsförebyggande rådet. (2021). *Narkotikamarknader: en studie av smuggling, gatuförsäljning, internethandel och köpare*.

https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70f67b/1631001260503/2021_10_Narkotikamarknader.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2022, 8 augusti). *Organiserad brottslighet*. Hämtad 2022-09-26 från

<https://bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/organiserad-brottslighet.html#AnmaldaHale ri>

Brottsförebyggande rådet. (2019). *Penningtvättsbrott, en uppföljning av lagens tillämpning*. E-print AB.

https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de53077d3/1614334464128/2019_17_Penningtvattsbrott.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2009). *Polisens möte med organiserad brottslighet*. Edita Norstedts Västerås.

https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180001955/1371914720704/2009_7_polisens_mote_organiserad_brottslighet.pdf

Brottsförebyggande rådet. (2016). *Stöd till avhoppare från kriminella grupperingar - en nationell kartläggning*. Lenanders Grafiska AB.

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB.

Boreus, K., & Bergström, G. (2018). *Textens mening och makt*. Studentlitteratur AB.

Burgess-Proctor, A. (2006). Intersections of Race, Class, Gender, and Crime. *Future Directions for Feminist Criminology*. *Feminist Criminology*, 1(1), 27-47. doi: 10.1177/1557085105282899.

Butler, J. (2007). *Genustrubbel - feminism och identitetens subversion*. Daidalos.

Cho, S., Crenshaw, K. W., & McCall, L. (2013). Toward a Field of Intersectionality Studies: Theory, Application and Praxis. *Journal of Women in Culture and Society*, 38(4), 785–810, <https://doi.org/10.1086/669608>

Enloe, C. (2014). *Bananas, Beaches and Bases: Making Feminist Sense of International Politics*. University of California Press.

Guerreiro, A., Gomes, S., & Sousa, P. (2022). Feminist Criminology and Women in Organized Crime: A Theoretical Exercise. *Ex aequo*, 45, 45-63, <https://exaequo.apem-estudos.org/artigo/feminist-criminology-and-women-in-organized-crime>

Kleemans, E. R., Kruisbergen, E. W., & Kouwenberg, R. F. (2014). Women, Brokerage and Transnational Organized Crime. Empirical Results from the Dutch Organized Crime Monitor. *Trends Organ Crim*, 17, 16-30. doi:10.1086/708622.

Korsell, L., Skinnari, J., & Vesterhav, D. (2009). *Organiserad brottslighet i Sverige*. Liber AB: Malmö.

Lowndes, V., Marsh, D., & Stoker, G. (2018). *Theory and Methods in Political Science*. Palgrave.

Polisen. (2022, 29 mars). *Gemensam satsning mot organiserad brottslighet gav högst utfall hittills*. Hämtad 2022-09-26 från <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2022/mars/gemensam-satsning-mot-organiserad-brottslighet-hogst-utfall-hittills/>

Polismyndigheten. (2022). *Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2021*. Polismyndighetens tryckeri.

Polismyndigheten, nationella operativa avdelningen, utvecklingscentrum väst. (2022). *Kvinnors inverkan och delaktighet i det grova våldet i kriminella miljöer*.

Regeringskansliet. (2022, 19 december). *Regeringen tillsätter ett råd mot organiserad brottslighet*. Hämtad 2022-12-28 från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/regeringen-tillsatter-ett-rad-mot-organiserad-brottslighet/>

Rose, J., & Johnson, C. W. (2020). Contextualizing reliability and validity in qualitative research: toward more rigorous and trustworthy qualitative social science in leisure research. *Journal of Leisure Research*, 51(4), 432-451. <https://www.tandfonline-com.ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1080/00222216.2020.1722042>

Rostami, A., Mondani, H., Carlsson, C., Sturup, J., Sarnecki, J., & Edling, C. (2018). *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige*. (Forskningsrapport, 2018:4). Institutet för Framtidsstudier. https://www.iffs.se/media/22498/brott_2018_4.pdf

Selmini, R. (2020). Women in Organized Crime. *Crime & Justice*, 49(1), 339-383. doi: 10.1086/708622.

Sjoberg, L. (2010). Women fighters and the beautiful souls narrative. *International Review of the Red Cross*, 92(877), 53-68.

Sjoberg, L., & Gentry, C. E. (2007). *Mothers, Monsters, Whores*. Zed Books.

Sjoberg, L., & Gentry, C. E. (2013). Reduced to Bad Sex: Narratives of Violent Women from the Bible of the War on Terror. *Kvinder, Køn och Forskning*, 2, 64-80, <https://doi.org/10.7146/kkf.v0i2.28175>

Statens offentliga utredningar. (2014). *Organiserad brottslighet - förfälts- och underlåtenhetsansvar, kvalifikationsgrunder m.m.* Elanders Sverige AB.

Sylvester, C. (2002). *Feminist International Relations*. Cambridge University Press.

Tickner, A. J., & Sjoberg, L. (2011). *Feminism and International Relations*. Routledge.

Underrättelseenheten, polisregion Stockholm. (2019). *Kriminella nätverk inom den organiserade brottsligheten i polisregion Stockholm*. Polismyndigheten.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*.

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf

Wiklund, G. (1990). *Kvinnor och brott i ett historiskt perspektiv*. Brottsförebyggande rådet.

Yin, R. K. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Studentlitteratur AB.

Åhäll, L. (2019). Feeling everyday IR: Embodied, affective, militarising, movement as choreography of war. *Cooperation and Conflict*, 54(2), 149-166.

<https://journals-sagepub-com.ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1177/0010836718807501>

Åhäll, L. (2012). The writing of heroines: Motherhood and female agency in political violence. *Security Dialogue*, 43(4), 287-303, doi: 10.1177/0967010612450206.

11. Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide - Kvinnlig avhoppare

Bakgrund

- Ålder
- Familjeförhållanden
- Utbildning
- Organiseringstyp/gruppering

Huvuddel

- Är du dömd för något brott? Isåfall vilket/vilka?
- Kan du berätta om den händelsen/hur det gick till?
- Berätta om din väg in i kriminaliteten
- När begick du ditt första brott? Hur gammal var du?
- Hur gammal var du när du började ansluta dig till ett kriminellt nätverk?
- Vad var orsakerna till att du anslöt dig till ett kriminellt nätverk? Var det ett aktivt val?
- Hur ser du på samhället och dess påverkan på kriminaliteten?
- Har din utsatthet (socioekonomiska) i samhället haft en inverkan på din väg in i kriminaliteten?
- Beskriv hur en vanlig dag kunde se ut när du fortfarande var kriminellt aktiv.
- Vilken roll hade du i den organiserade brottsligheten?
- Har du haft inflytande över vad som hänt och ska hända? Eller har du bara följt order?
- Hur såg strukturen/hierarkin ut i det kriminella nätverket?
- Var skulle du säga att du själv befann dig i hierarkin?
- Upplever du att du som kvinna har behandlats annorlunda än männen i nätverket?
- Känner/kände du till andra kvinnor som är/var aktiva i kriminella nätverk?
- Vad gör/gjorde de kvinnorna? Vilka roller hade dem?
- Vad fick dig att kontakta en avhopparorganisation och vad fick dig att lämna det kriminella nätverket?
- På vilket sätt har avhopparorganisationen hjälpt dig?

Avslutande frågor

- Finns det något övrigt du vill tillägga?
- Kan jag återkomma till dig om jag har några frågor i efterhand som jag skulle behöva följa upp?
- Känner du någon kvinna som varit/är involverad i organiserad brottslighet som skulle kunna tänka sig ställa upp på intervju?
- Har du några frågor till mig?

Bilaga 2. Intervjuguide - Samordnare och utredare

Bakgrund

- Berätta om ditt jobb
- Hur länge har du jobbat med organiserad brottslighet?
- Vad innebär ditt arbete?
- Hur har ditt arbete förändrats över tid när det gäller kvinnor/tjejer i organiserad brottslighet?

Huvuddel

- Hur kan det förklaras att det är färre kvinnor i kriminella sammanhang?
- Vilken organiseringsstyp är vanligast att tjejer är involverade i som ni möter?
- Vilka typer av brott är vanligast att tjejerna varit involverade i?
- Vilka är vanliga orsaker till att tjejer hamnar i organiserad brottslighet? Gäller samma för killar?
- Vilka roller upplever du att kvinnor i den organiserade brottsligheten har?
- Vad gör kvinnorna som är inblandade?
- Varför tror du att kvinnorna har de roller som de har?
- Finns det vissa roller som kvinnor aldrig har? Vilka isåfall?
- Varför slutar kvinnor med den organiserade brottsligheten? Gäller samma för män?
- Hur upplever du att andra aktörer utvecklat sitt arbete kring kvinnor i den organiserade brottsligheten över tid?
- Hur tror du att fältet kommer utvecklas i framtiden?

Avslutande frågor

- Finns det något övrigt du vill tillägga?
- Kan jag återkomma till dig om jag har några frågor i efterhand som jag skulle behöva följa upp?
- Känner du någon kollega/chef som också har kunskaper inom målgruppen som skulle kunna tänka sig ställa upp på intervju?
- Har du några frågor till mig?

Bilaga 3. Informationsbrev

Hej!

Mitt namn är Rebecca och jag är en masterstudent i statsvetenskap vid Lunds universitet. Under höstterminen skriver jag min masteruppsats om kvinnor i organiserad brottslighet/gångkriminalitet. Mitt huvudsakliga syfte med uppsatsen är att förstå vilka olika roller kvinnor har i organiserad brottslighet samt vilka kvinnliga motiv det finns till att ingå i ett kriminellt nätverk.

Jag skulle vilja göra en intervjustudie och undrar därför om det finns möjlighet att genomföra intervjuer med kvinnliga klienter eller anställda på avhopparorganisationen/sociala insatsgruppen X?

När det kommer till upplägget planerar jag att genomföra intervjuerna någon gång under vecka 42-46, men jag är ganska flexibel. Intervjuerna kommer troligtvis att ta cirka 30-45 minuter. Jag kommer att förhålla mig till frågor, men de kommer vara semistrukturerade och ganska öppna. Jag kan skicka en intervjuguide med frågorna cirka 1-2 veckor före intervjuerna om så önskas.

Viktigt att poängtera är också att jag följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket innebär att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst utan motivering. Intervjupersonerna kommer vara helt anonyma i studien, jag kommer inte uppge personuppgifter eller liknande information som kan knytas till personerna.

Samtalet kommer vid samtycke att ljudinspelas, med syfte att transkribera, men detta är också frivilligt. Ljudinspelningen kommer raderas när transkriberingen är genomförd och materialet kommer endast att användas till denna uppsatsen.

Tack på förhand!

Med vänlig hälsning,

Rebecca Palm

Bilaga 4. Förteckning av domar

Dom nr	Brottstyp	Kvinnans rättsliga roll	Ort	Antal tilltalade
B 771-22	Grovt vapenbrott	Tilltalad	Eskilstuna	2
B 3882-18	Koppleri	Tilltalad	Göteborg	2
B 1989-18	Människohandel	Tilltalad	Malmö	2
B 4515-20	Medhjälp till mord	Tilltalad	Örebro	4

Bilaga 5. Förteckning av intervjupersoner

Namn	Typ av intervju	Organiseringstyp
Kvinna 1	Respondent	Förortsgång
Kvinna 2	Respondent	Stadsbaseratgång
Kvinna 3	Respondent	Förortsgång
Kvinna 4	Respondent	Stadsbaseratgång/tjejpgång
Samordnare 1	Informant	-
Samordnare 2	Informant	-
Samordnare 3	Informant	-
Samordnare 4	Informant	-
Utredare 1	Informant	-

Bilaga 6. Kodschemat för intervjuer

Roller	Kvinna 1	Kvinna 2	Kvinna 3	Kvinna 4	Sam. 1	Sam. 2	Sam. 3	Sam. 4	Utredare 1
Ledare	x	x					x		
Förvarare	x					x			x
Logistiker	x				x	x		x	x
Administratör/ kommunikatör	x				x			x	
Försäljare	x	x	x			x			
Tillverkare	x								
Våldsutövare			x	x		x	x	x	
Rekryterare						x			
Planerare								x	
Relationell roll	x	x	x		x	x		x	x
Beskyddare									x

Bilaga 7. Kodschema för domar

Roller	B 771-22	B 3882-18	B 1989-18	B 4515-20
Ledare				
Förvarare	x			x
Logistiker			x	
Administratör/kommunikatör				
Försäljare		x		
Tillverkare				
Våldsutövare				x
Rekryterare		x	x	
Planerare				x
Relationell roll	x			
Beskyddare				